

Центральноукраїнський національний технічний університет
ЦЗДО
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аналізу, обліку та
оподаткування
к.е.н., доцент
Олена МАГОПЕЦЬ
«14 » листопада 2022 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Використання потенціалу фінансової та бюджетної звітності
для аналізу діяльності селищних рад»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООУД-21 МЗ (1,4)
ОПП «Облік і оподаткування в
управлінні підприємницькою
діяльністю та державним
сектором економіки»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
Яценко Ю.В.
« 14 » листопада 2022 р.

Керівник проекту
д.е.н., професор
Наталія ШАЛІМОВА
« 14 » листопада 2022 р.

Рецензент
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування
Наталія ГАВРИЛОВА

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет ЦЗДО
Кафедра аналізу, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма
Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю
та державним сектором економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., доцент
Олена МАГОПЕЦЬ
« 14 » листопада 2022 року

**ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Яценко Юлія Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

- Тема роботи (проекту)
Використання потенціалу фінансової та бюджетної звітності для аналізу діяльності селищних рад
- Керівник роботи (проекту)
Шалімова Наталія Станіславівна, доктор економічних наук, професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
- Строк подання роботи до захисту 14 листопада 2022 р.
- Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту). Метою роботи є дослідження сучасного стану організації і методики підготовки звітності об'єднаних територіальних громад та проведення аналізу їх діяльності з використанням показників звітності. Завдання: проаналізувати особливості діяльності об'єднаних територіальних громад; дослідити порядок складання основних форм фінансової та бюджетної звітності; обґрунтувати основні підходи та принципи економічного аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад.
- Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	03.10.2022 р. – 15.10.2022 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	15.10.2022 р. – 20.10.2022 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	20.10.2022 р. – 12.11.2022 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	12.11.2022 р. – 13.11.2022 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.11.2022 р. – 14.11.2022 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аналізу, обліку та оподаткування	14.11.2022 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 30 » вересня 2022 р.

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 03 » жовтня 2022 р.

Підпис здобувача

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Яценко Ю.В. Використання потенціалу фінансової та бюджетної звітності для аналізу діяльності селищних рад. Випускна кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки». Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. Кропивницький, 2022.

В першому розділі розкрито характеристику та особливості діяльності селищних рад та інших об'єднаних територіальних громад, сутність та призначення звітності, яку подають об'єднані територіальні громади, склад та зміст її основних компонентів; основні принципи та підходи до економічного аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад. В другому розділі представлено організаційну характеристику Петрівської селищної ради, висвітлено порядок складання балансу, звіту про фінансові результати та інших компонентів фінансової та бюджетної звітності, визначено напрями удосконалення формування їх окремих показників для підвищення інформативності звітності. В третьому розділі розкрито організаційні та методичні засади аналізу діяльності Петрівської селищної ради з використанням даних звітності, зокрема: проаналізовано формування та виконання доходної частини сільського бюджету, порядок фінансування видатків, представлено результати прогностичного аналізу доходів та видатків сільського бюджету, запропоновано пріоритетні напрямки розвитку діяльності об'єднаних територіальних громад за результатами аналізу.

Ключові слова: фінансова звітність, бюджетна звітність, об'єднані територіальні громади, економічний аналіз, аналіз звітності, принципи економічного аналізу, баланс, звіт про фінансові результати, кошторис, доходи об'єднаних територіальних громад, видатки об'єднаних територіальних громад

ANNOTATION

Yatsenko Yuliia. Using the potential of financial and budget reporting to analyze the activities of village councils. Graduate qualification work for the second (master's) higher education degree in specialty 071 “Accounting and taxation” of the educational-professional program “Accounting and taxation in management of business structures and the public sector of the economy”. Central Ukrainian National Technical University Ministry of Education and Science of Ukraine. Kropyvnytskyi, 2022.

The first chapter reveals the characteristics and peculiarities of the activity of village councils and other united territorial communities, the essence and purpose of the reporting submitted by united territorial communities, the composition and content of its main components; basic principles and approaches to the economic analysis of the activities of amalgamated hromadas. In the second chapter, the organizational characteristics of the Petrivka settlement council are presented, the procedure for drawing up the balance sheet, the report on financial results and other components of financial and budget reporting is highlighted, and directions for improving the formation of their individual indicators to increase the informativeness of reporting are defined. In the third section, the organizational and methodological principles of the analysis of the activity of the Petrivka settlement council using reporting data are revealed, in particular: the formation and implementation of the revenue part of the village budget, the procedure for financing expenses, the results of the forecast analysis of the income and expenses of the village budget are presented, priority directions for the development of the activity of amalgamated hromadas according to the results of the analysis.

Keywords: financial reporting, budget reporting, united territorial communities, economic analysis, reporting analysis, principles of economic analysis, balance sheet, report on financial results, estimate, incomes of the amalgamated hromadas, expenses of the amalgamated hromadas

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ СЕЛИЩНИХ РАД ТА АНАЛІЗУ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ.....	13
1.1. Характеристика та особливості селищних рад та інших об'єднаних територіальних громад	13
1.2. Звітність об'єднаних територіальних громад: мета, призначення та структура.....	20
1.3. Принципи економічного аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад	36
Висновки до розділу 1	45
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРЯДКУ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ ЗВІТНОСТІ СЕЛИЩНИХ РАД НА МАТЕРІАЛАХ ПЕТРІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ.....	46
2.1. Організаційно-економічна характеристика Петрівської селищної ради.....	46
2.2. Порядок складання балансу селищної ради	51
2.3. Порядок складання звіту про фінансові результати	54
Висновки до розділу 2	59
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕТРІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ З ВИКОРИСТАННЯМ ДАНИХ ЗВІТНОСТІ	60
3.1. Формування та виконання доходної частини сільського бюджету Петрівської селищної ради Кіровоградського району Кіровоградської області	60
3.2. Фінансування видатків з сільського бюджету Петрівської селищної ради Кіровоградського району Кіровоградської області	70
3.3. Оцінка прогнозних показників доходів та видатків сільського бюджету Петрівської селищної ради на 2023 рік	81
3.4. Визначення пріоритетних напрямків розвитку діяльності об'єднаних територіальних громад за результатами аналізу	89
Висновки до розділу 3	107
ВИСНОВКИ	108
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	112
ДОДАТКИ	122

ВСТУП

Актуальність теми, необхідність її практичної та наукової розробки. Потреба у формуванні максимально достовірної інформації про фінансовий стан та фінансові результати діяльності підприємства є першочерговою для великої кількості суб'єктів, які представлені різними групами державних органів влади, суб'єктів господарювання, населення. Ця потреба актуалізується в умовах розвинутої ринкової економіки, в умовах глобалізації та інтеграції, а особливо в сучасних умовах невизначеності при Covid-19. Ця потреба є об'єктивною, оскільки саме звітність виступає засобом комунікації між різними суб'єктами, при функціонуванні регіональних, національних, міжнародних, глобальних ринків. Звітність дозволяє забезпечити багатьох учасників ринкових відносин, державні органи будь-яким вартісним показником, який характеризує виробничо-господарську, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства.

Інформаційні ресурси будь-якого суб'єкта господарювання представлені в сучасних умовах різними групами, які включають і ті, що формуються в рамках ручної первинної обробки інформації, так і ті, що формуються ззовні за допомогою інформаційно-комунікативних систем. Від ретельності, правильності, ефективності їх організації в значній мірі залежить результативність роботи підприємства, а також можливості аналітичного обґрунтування управлінських рішень. Слід підкреслити, що з позиції аналітиків саме фінансова звітність завдяки своїй формалізованості за обов'язковістю ведення, змістом та формою подання має безумовний пріоритет.

Саме тому актуальними є дослідження, спрямовані на удосконалення теоретичних та організаційно-методичних засад складання фінансової звітності, застосування певних методик та процедур для підвищення її достовірності, правдивості, доречності, дохідливості та зіставності.

Вагомий внесок у розробку теоретичних, організаційно-методичних та

методологічних положень щодо удосконалення процесу складання (формування) фінансової звітності здійснили такі вчені, як: М.Т. Білуха, О.М. Брадул, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, А.М. Герасимович, Й.Я. Даньків, В.І. Єфіменко, Г.Г. Кірейцев, М.Д. Корінько, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, В.Г. Лінник, М.Р. Лучко, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, М.Я. Остап'юк, В.Ф. Палій, О.А. Петрик, М.С. Пушкар, А.В. Рабошук, С.В. Свірко, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець, В.О. Шевчук, М.М. Шигун та інші. Незважаючи на існуючі ґрунтовні дослідження, проблеми організації і методики складання фінансової звітності залишаються важливими та актуальними.

В Україні функціонує близько сорока тисяч установ та організацій різного профілю, які повністю або частково утримуються за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів. Вони покликані забезпечити виконання функцій держави, а на державу покладено обов'язок забезпечувати їх діяльність. Такі особливості функціонування бюджетних установ здійснюють суттєвий вплив на організацію та ведення бухгалтерського обліку їх діяльності.

Проблематиці державного сектора та державної власності присвячено роботи таких вітчизняних вчених, як М.Білик, А.Гальчинський, В.Геєць, Н.Гончарова, П.Єщенко, І.Жадан, О.Канов, О.Кухар, В.Мандибур, С.Мочерний, С.Науменкова, О.Процків, Є.Ставровський, Л.Червова, М.Чечетов, М.Чумаченко. Незважаючи на суттєвий внесок науковців у розробку зазначених проблем, залишаються недостатньо розкритими питання, що стосуються органів державного сектора. Облік у бюджетній сфері України досліджували відомі науковці - Л.Гуцайлюк, Р.Джога, Т.Єфіменко, Л.Кіндрацька, С.Левицька, М. Лучко, С.Свірко, Н.Сушко, М.Чумаченко, І.Фаріон. Не дивлячись на розробку низки теоретичних і практичних положень щодо проблем обліку у цій сфері, недостатньо уваги приділяється аналізу адаптації законодавства України з обліку у державному секторі до законодавства Європейського Союзу. Актуальність таких

досліджень зумовлена орієнтацією України на вхід до ЄС, країни якої ухвалили перехід на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.

Метою даної роботи є дослідження сучасного стану організації і методики підготовки звітності об'єднаних територіальних громад та проведення аналізу їх діяльності з використанням показників звітності.

Завдання дослідження:

- визначити сутність, особливості функціонування та фінансування бюджетних установ в Україні;
- дослідити організацію обліку в бюджетних установах;
- визначити призначення та склад звітності бюджетних установ;
- дослідити порядок підготовки звітності на матеріалах досліджуваної установи;
- визначити основні напрямки контролю правильності складання звітності бюджетними установами;
- проаналізувати основні напрямки реформування бухгалтерського обліку та звітності бюджетних установ та державного сектору економіки в цілому.

Об'єктом дослідження обрано об'єднані територіальні громади України. Конкретні дослідження проводилися з використанням матеріалів Петрівської селищної ради.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є методика підготовки та контроль звітності бюджетних установ.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дипломної роботи застосовувалася система загальнонаукових методів аналізу, зокрема положення діалектичного методу пізнання процесів і явищ у їх взаємозв'язку та розвитку, методи порівняння, систематизації та узагальнення, методи та прийоми економічного аналізу (горизонтальний аналіз вертикальний аналіз, аналіз коефіцієнтів (відносних показників), порівняльний аналіз тощо).

Інформаційне забезпечення проведених досліджень. Для дослідження вищезазначених питань були використані такі джерела інформації: дані

бухгалтерського обліку та фінансової звітності Петрівської селищної ради, законодавчі та нормативно-правові документи України, що регулюють порядок проведення контролю і аналізу діяльності бюджетних установ України, вітчизняні та зарубіжні теорії, концепції з обліку та фінансового контролю.

Результати, отримані в ході написання дипломної роботи, полягають у всебічному вивченні, системному аналізі та узагальненні теорії та практики складання та контролю звітності бюджетних установ. Теоретична та практична значимість отриманих результатів полягає у наступному:

- розкрито склад бюджетної системи України, принципи її побудови, основні права й обов'язки (бюджетні повноваження) учасників бюджетного процесу;
- викладено сутність категорії «державний сектор економіки» та критерії віднесення господарських структур до органів державного сектора економіки та до бюджетних установ, функції бюджетних установ та класифікаційні ознаки їх поділу;
- досліджено сучасні вимоги до побудови бухгалтерського обліку в бюджетних установах, склад та структуру звітності бюджетних установ, основні етапи та задачі фінансово-господарського аналізу діяльності бюджетних установ;
- проаналізовано організаційно-економічну характеристику та правовий статус Петрівської селищної ради, умови її фінансування та результати діяльності;
- досліджено порядок складання та контролю двох найважливіших форм річної фінансової звітності бюджетних установ: балансу та звіту про результати фінансової діяльності;
- узагальнено шляхи та сучасний стан реформування системи бухгалтерського обліку та звітності бюджетних установ.

Практичне значення одержаних результатів дипломного дослідження полягає в тому що, даний матеріал може бути використаний

суб'єктами малого підприємництва при удосконаленні організації обліку на підприємстві.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на наукових конференціях студентів та магістрантів Центральноукраїнського національного технічного університету, зокрема на LVI конференція здобувачів вищої освіти університету (12 травня 2022 р.) з доповіддю «Вплив процесів цифровізації на організацію бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю» та на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді «Облік, оподаткування і контроль в управлінні» (24 листопада 2022 р., ЦНТУ) з доповіддю «Принципи економічного аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад», висвітлені в опублікованих тезах: Яценко Ю.В. За результатами доповіді Принципи економічного аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад. *Облік, оподаткування і контроль в управлінні*, 24 листопада 2022 р. Кропивницький, 2022. С. 187-189.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

В першому розділі «Теоретичні засади формування звітності селищних рад та аналізу їх діяльності» розкрито характеристику та особливості діяльності селищних рад та інших об'єднаних територіальних громад, сутність та призначення звітності, яку подають об'єднані територіальні громади, склад та зміст її основних компонентів; основні принципи та підходи до економічного аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад.

В другому розділі «Дослідження порядку складання фінансової та бюджетної звітності селищних рад на матеріалах Петрівської селищної ради» представлено організаційну характеристику Петрівської селищної ради, висвітлено порядок складання балансу, звіту про фінансові результати та інших компонентів фінансової та бюджетної звітності, визначено напрями

удосконалення формування їх окремих показників для підвищення інформативності звітності.

В третьому розділі «Аналіз діяльності Петрівської селищної ради з використанням даних звітності» розкрито організаційні та методичні засади аналізу діяльності Петрівської селищної ради з використанням даних звітності, зокрема: проаналізовано формування та виконання доходної частини сільського бюджету, порядок фінансування видатків, представлено результати прогностного аналізу доходів та видатків сільського бюджету, запропоновано пріоритетні напрямки розвитку діяльності об'єднаних територіальних громад за результатами аналізу.

Обсяг роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 122 сторінках, її положення проілюстровані 17 таблицями та 13 рисунками. Список використаних джерел налічує 78 найменувань і викладений на 10 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ СЕЛИЩНИХ РАД ТА АНАЛІЗУ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Характеристика та особливості селищних рад та інших об'єднаних територіальних громад

З органами державного сектора (далі – ОДС) тісно пов'язане поняття державного сектора. На обсяг державного сектора та ОДС і на включення до них господарюючих одиниць впливають національні особливості економіки. Якщо склад державного сектору визначено переліком, який встановлено Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку для державного сектору (далі – МСБОДС) і лише варіюється у різних країнах, то склад ОДС кожна країна визначає й затверджує відносно самостійно.

Під терміном „державний сектор” у МСБОДС розуміють національні уряди, регіональні органи управління (штатів, провінцій, територій), місцеві (міські, районні, селищні, сільські) органи управління та відповідні державні суб'єкти господарювання (агентства, міністерства, правління, комісії та підприємства).

У вітчизняній економічній літературі немає узгодженості щодо визначення категорії “державний сектор економіки”. Згідно економічного енциклопедичного словника, “державний сектор в економіці” означає сукупність державних підприємств, компаній, організацій та установ, які займаються господарською діяльністю і якими керують державні органи або призначені та найняті ними особи.

На відміну від вітчизняної економіки, яка поділяється на три сектори: державний, комунальний і приватний, з точки зору участі держави у діяльності господарських структур у більшості західних країн практикується поділ економіки на два сектори: державний, або громадський (public sector) і недержавний, або приватний (private sector). З державним сектором

зарубіжних країн можна умовно ототожнювати сукупність державного і комунального секторів економіки України.

Урядом Канади, наприклад, визначено, що органи державного сектора складаються з федерального уряду, урядів провінцій, муніципалітетів, університетів, місцевих шкільних рад, громадських коледжів, громадських лікарень, благодійних закладів і неприбуткових організацій.

В Україні відповідно до класифікації, наведеної у Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2015 року, до органів державного і комунального сектору належать:

- міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, інші розпорядники бюджетних коштів;
- державні і комунальні підприємства, установи та організації;
- акціонерні, холдингові компанії, інші суб'єкти господарювання, у статутному фонді яких частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі або органам місцевого самоврядування право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів;
- державні цільові фонди;
- інші підприємства, установи та організації, які отримують бюджетні кошти, кредити, залучені державою або під державні гарантії, чи міжнародну технічну допомогу, використовують кошти, що залишаються у їх розпорядженні у разі надання їм податкових пільг, державне чи комунальне майно (далі – державні фінанси) лише під час провадження ними діяльності з використання державних фінансів.

Слід визначити критерії віднесення суб'єктів господарювання державного сектора до ОДС.

Костюковою О.В. сформульовано такі критерії віднесення суб'єктів державного сектора до ОДС:

- критерій участі держави у створенні суб'єктів – суб'єкт було створено органами державної влади, за участю держави або на основі

державної власності;

- критерій створення без мети отримання прибутку – суб'єкт включено до Реєстру неприбуткових організацій та установ, так як отримання прибутку не є основною метою діяльності;

- використання суб'єктами державного майна, у складі якого ідентифіковано фінансову (бюджетні кошти та кошти державних фондів, кредити, залучені державою) та нефінансову складові (нерухоме майно, запаси, нематеріальні активи, інші активи, що є об'єктом державної власності) [41].

На нашу думку, щоб віднести суб'єкт господарювання державного сектора до ОДС, необхідно, щоб одночасно задовольнялися чотири критерії, які відображено на рисунку 1.1.

Критерій частки держави у капіталі. Згідно Господарського кодексу України, суб'єкти господарювання державного сектора економіки – це суб'єкти, що діють на основі виключно державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів. У зарубіжній практиці для позначення межі державного сектора також використовується один критерій – участі держави у капіталі суб'єкта господарювання, який повинен перевищувати 50% (у деяких країнах, наприклад, Франції – 30%).

Державний сектор не базується виключно на державній власності. Слід чітко розмежовувати державний сектор і державну власність – важливі інструменти впливу держави на економіку, які використовуються для досягнення цілей держави стосовно виконання покладених на неї функцій, надання послуг неринкового характеру та здійснення ефективного розподілу фінансових ресурсів, акумульованих внаслідок сплати громадянами податків, для інших секторів економіки, але мають суттєву відмінність. Державний та приватний сектори також можуть частково перетинатися.

У державній власності можуть бути суб'єкти господарювання, які

належать державі повністю (державні унітарні підприємства) або частково (змішана власність). Якщо держава володіє менш ніж 51% акціонерного капіталу або, якщо частка у статутному капіталі підприємства не дає державі права вирішального впливу на його господарську діяльність, такий суб'єкт господарювання не можна відносити до державного сектора, а відносини між ним та державою регулюються нормами зобов'язального права.

Рис. 1.1 Критерії віднесення господарських структур до органів державного сектора економіки

Вплив держави на господарську діяльність. Відповідно до своєї частки у статутному фонді суб'єкта господарювання, держава безпосередньо або

опосередковано контролює діяльність суб'єкта господарювання, ефективність використання ними державних активів, результати його фінансово-господарської діяльності, використання доходів та прибутків, коштів, що виділені на виробничі та соціальні програми.

Критерій державних активів. Органи державного сектора повністю або частково (більшість – у визначальній частині) залежать від бюджетного фінансування, яке здійснюється сьогодні в рамках Бюджетного кодексу, а також використовують державне майно. Отже, наступний критерій віднесення господарських структур до ОДС (крім державних комерційних підприємств) – використання ними державних ресурсів та коштів, тобто *державних активів*.

Критерій неприбутковості (можливість проведення операцій підприємницького характеру та їх визначальна сутність). Одним з найважливіших критеріїв віднесення суб'єктів господарювання державного сектора до ОДС є їх неприбутковість.

На відміну від державних підприємств, одержувачів державних активів, акціонерних та холдингових компаній з державною часткою, які займаються підприємницькою діяльністю, вони здійснюють некомерційну господарську діяльність, яка спрямована на досягнення економічних, соціальних або інших результатів, без мети одержання прибутку.

Отримання прибутку ОДС від проведення операцій підприємницького характеру (зокрема, реалізації зайвих активів, надання поряд з основною діяльністю послуг неосновної діяльності у дозволених законодавством межах) можливе та регулюється законодавством України, але не є основною метою їх діяльності. Вони включаються до Реєстру неприбуткових організацій та установ з присвоєнням відповідної ознаки неприбутковості та подають Звіт про використання коштів неприбутковими установами й організаціями до Державної податкової адміністрації України.

Характер створення ОДС відмінний від інших неприбуткових організацій: їх поява зумовлена нормативними актами і підкріплена

бюджетним фінансуванням, в той час як інші неприбуткові організації з'являються та діють внаслідок волевиявлення приватних (недержавних) осіб.

Головна роль у забезпеченні економічного зростання в умовах переходу України до ринкової економіки належить приватному сектору, а державний сектор економіки, незважаючи на суттєве зменшення питомої ваги, залишається одним із найбільших у Європі, та перетворюється у підтримуюче та регулююче середовище. Поняття державного сектора не є тотожним поняттям “державна власність” та “органи державного сектора”. Крім того, державний сектор, органи державного сектора, їх склад та обсяг для кожної країни мають національні відмінності. Законодавчо закріплена концепція визначення обсягу органів державного сектора є дещо узагальненою й потребує внесення до неї уточнень. Використовуючи розроблені чотири критерії віднесення суб'єктів господарювання державного сектора до органів державного сектора, можна показати більш реальний обсяг ОДС, які у першу чергу повинні складатися з міністерств та відомств, центральних органів виконавчої влади, бюджетних установ та організацій, а також загальнодержавних цільових фондів.

Застосувавши розроблені нами критерії віднесення господарських структур до ОДС, можна уточнити існуючу класифікацію органів державного сектора економіки.

Костюковою О.В. зі складу ОДС виключено державні комерційні підприємства, підприємства та організації приватного сектора економіки під час використання ними у своїй діяльності державного майна, а також господарські товариства (акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, холдингові компанії, інші суб'єкти господарювання), щодо діяльності яких держава має право вирішального впливу [41]. Вони провадять господарську діяльність з метою одержання прибутку, в зв'язку з чим здійснюють облік фінансових результатів діяльності та їх складових як підприємства приватного сектора економіки. Далі виокремлено дві групи

ОДС залежно від функцій, які вони виконують:

- I група, I підгрупа – органи державної (законодавчої, виконавчої та судової) влади, їх установи, що виконують законодавчі, правоохоронні, контрольно-наглядові, судові функції, функції державного управління (ознака неприбутковості 0001);

- I група, II підгрупа – бюджетні установи соціально-культурної сфери (соціально-культурні функції): наукові установи, установи освіти, установи охорони здоров'я та соціального забезпечення, установи культури та мистецтв, установи фізичної культури та спорту (ознака неприбутковості 0002);

- II група – фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування (соціальна функція), які є нині єдиними постійно діючими позабюджетними фондами: Пенсійний фонд (ознака неприбутковості 0009), Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонд загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (ознака неприбутковості 0011).

У процесі аналізу діяльності ОДС II групи встановлено, що витрати на утримання працівників органів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування здійснюються не за рахунок бюджетних коштів, а за рахунок страхових внесків та інших джерел фінансування. Так як їх кошти не входять до складу державного бюджету, ОДС цієї групи не є бюджетними установами, але при веденні бухгалтерського обліку частково або повністю використовують нормативну базу обліку бюджетних установ.

На нашу думку, до органів державного сектора в Україні потрібно відносити:

- ✓ міністерства та відомства;
- ✓ центральні органи виконавчої влади;
- ✓ бюджетні установи та організації;
- ✓ загальнодержавні цільові фонди.

1.2. Звітність об'єднаних територіальних громад: мета, призначення та структура

Єдині правила ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання кошторисів бюджетних установ встановлює Державне казначейство України.

Основними завданнями бухгалтерського обліку в бюджетних установах є:

а) формування повної та достовірної інформації про діяльність установи (організації) та її майновий стан, необхідної для використання внутрішніми користувачами бухгалтерської звітності (керівниками), а також зовнішніми – розпорядниками бюджетних коштів вищого рівня, головними розпорядниками бюджетних коштів;

б) забезпечення інформацією, яка необхідна внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності для контролю за дотриманням законодавства України у виконанні кошторису, а також наявністю та рухом майна і зобов'язань, використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;

в) запобігання негативним результатам діяльності та знаходження резервів забезпечення її фінансової стабільності.

Основні правила (принципи) ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах (організаціях) будуються на нормах, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», який визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Проголошений перехід вітчизняної облікової системи до міжнародних стандартів поставив питання про застосування загальноприйнятих принципів обліку щодо діяльності бюджетних організацій.

Специфічними особливостями бухгалтерського обліку в бюджетних

установах є:

- організація контролю виконання кошторису бюджетної установи;
- виділення в обліку касових і фактичних видатків;
- організація обліку в розрізі кодів бюджетної класифікації;
- суворі відповідність обліку і звітності вимогам нормативних документів, зокрема з урахуванням галузевої специфіки обліку (охорона здоров'я, освіта, наука, культура тощо).

На етапі конкретизації функцій обліку відбувається ще й диференціація завдань щодо видів обліку, а тому правомірно казати про завдання обліку саме бюджетних установ. До таких завдань треба віднести:

а) формування повної і достовірної інформації щодо господарської діяльності бюджетних організацій (їхній фінансовий і майновий стан) на основі нормативно-правової бази;

б) вчасне забезпечення необхідною інформацією внутрішніх (апарат управління установ, керівники структурних підрозділів) і зовнішніх (галузеві міністерства й відомства, органи Державного казначейства, податкові органи, споживачі послуг) користувачів у достатньому обсязі;

в) контроль за дотриманням фінансової дисципліни, суворого режиму економії, ефективного використання та збереження грошових коштів і матеріальних цінностей, для своєчасного попередження та запобігання негативних кроків у діяльності бюджетних установ;

г) систематичний контроль за виконанням кошторису видатків бюджетних установ, що є основним документом, узагальнюючим діяльність бюджетних установ.

Бухгалтерський облік у бюджетних установах забезпечує відображення всіх операцій, пов'язаних з виконанням кошторису. Своєчасне, повне та достовірне відображення в балансі установи всіх операцій дає змогу її керівникові приймати обґрунтовані управлінські рішення, аналізувати роботу установи (організації), контролювати цільове використання бюджетних коштів на підставі затвердженого кошторису.

Для виконання цих завдань ведеться бухгалтерський облік:

- надходжень і витрат коштів загального та спеціального фондів;
- використання грошових коштів, матеріалів, обладнання, продуктів харчування, медикаментів тощо;
- розрахунків з дебіторами та кредиторами.

Правильність бухгалтерського обліку забезпечується єдністю системи бухгалтерського обліку, що будується на бюджетній класифікації. Бюджетна класифікація передбачає науково обґрунтоване обов'язкове групування доходів і видатків за однорідними ознаками, які заковані певним чином. У сенсі ведення бухгалтерського обліку бюджетних установ класифікація має організуюче та правове значення. Перше виявляється в тому, що вона дає змогу однорідно враховувати доходи та витрати, складати звітність, здійснювати контроль і аналіз за кожним видом доходів і видатків, кодувати показники під час машинного опрацювання. Правове значення бюджетної класифікації полягає в тому, що всі показники доходів і видатків, передбачені в бюджеті і згруповані, відповідно до бюджетної класифікації, є фінансовими планами, обов'язковими до виконання.

Розглядаючи теоретичні основи обліку бюджетних установ, треба зупинитися на такому важливому питанні, як План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ.

Господарська діяльність будь-якої установи чи організації супроводжується значною кількістю операцій, які мають бути відображені в системі бухгалтерського обліку. Такі операції називаються трансакціями. Трансакції вносять зміну в обидві частини балансового рівняння (див. опис принципу двоїстості) – і в активну, і в пасивну. Але простого відображення зазначеної події щодо активів і пасивів недостатньо, оскільки для повноцінного управління, планування, оцінки і контролю діяльності потрібна докладніша інформація. Засобами класифікації цієї структури щодо бухгалтерського обліку є бухгалтерський рахунок. Велика кількість і різноманітність трансакцій, що здійснюються в процесі господарської

діяльності бюджетних установ і організацій, потребує неабиякої кількості бухгалтерських рахунків, які, своєю чергою, для оптимізації облікового процесу повинні бути систематизовані у вигляді якоїсь схеми чи форми. Втіленням такого упорядкування і є План рахунків, що становить класифікацію номенклатури бухгалтерських рахунків.

Основою метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства (стаття 3 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність"). Якщо звернути увагу на статтю 6 даного Закону, в якій визначається мета державного регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності, то в ній зазначено, що створення єдиних правил ведення обліку та складання звітності є засобом "гарантування і захисту інтересів користувачів". Стаття 7 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначає, що фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Склад та порядок подання звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів регламентується Порядком складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, затвердженим наказом Державного казначейства України, який розроблений відповідно до статті 58 Бюджетного кодексу України, Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". Цим Порядком визначаються склад та порядок складання місячної, квартальної і річної фінансової та бюджетної звітності, вимоги до розкриття її елементів.

В Порядку визначені такі вимоги, які висуваються до фінансової та бюджетної звітності:

- Фінансова та бюджетна звітність повинна бути достовірною. Інформація, наведена у фінансовій та бюджетній звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок та перекручень.

- Фінансова та бюджетна звітність має відповідати аналогічним даним бухгалтерського обліку та звітності органів Державного казначейства України.

- Фінансова та бюджетна звітність повинна містити інформацію про всі проведені господарські операції, які відображені в бухгалтерському обліку.

Встановлені такі звітні періоди для складання звітності:

- Звітним періодом для складання місячної бюджетної звітності є період, що починається 1 січня і закінчується в останній день звітного місяця.

- Звітним періодом для складання квартальної фінансової та бюджетної звітності є період, що починається 1 січня і закінчується в останній день звітного кварталу.

- Звітним періодом для складання річної фінансової та бюджетної звітності є бюджетний період, який становить один календарний рік, що починається 1 січня і закінчується 31 грудня того самого року, якщо не буде визначено інший період.

- Звітним періодом для бюджетних установ, які створені протягом звітного року, є період від створення бюджетних установ до кінця звітного року.

- Звітним періодом для бюджетних установ, які створені та припиняють свою діяльність у зв'язку із закінченням строку, на який вони створювались, протягом звітного року, є період від дати створення до дати припинення діяльності таких бюджетних установ.

- Звітним періодом для бюджетних установ, що припиняють свою діяльність шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації, є період з початку звітного року до моменту припинення їх діяльності.

Розпорядники бюджетних коштів, у яких згідно із законодавством України протягом звітного періоду була змінена підпорядкованість,

фінансову та бюджетну звітність складають та подають за старою підпорядкованістю як такі, що припинили діяльність, у обсязі річної звітності. За новою підпорядкованістю такі розпорядники бюджетних коштів складають та подають фінансову та бюджетну звітність як новоутворені залежно від того, яка звітність складається та подається (місячна, квартальна, річна).

Розпорядники бюджетних коштів, які згідно із законодавством України протягом звітного періоду були створені, фінансову та бюджетну звітність складають і подають розпорядникам бюджетних коштів вищого рівня, до сфери управління яких вони включені, та органам Державного казначейства України за місцем обслуговування у загальному порядку. У фінансовій та бюджетній звітності такими розпорядниками бюджетних коштів залишки на початок звітного року не зазначаються.

Розпорядники бюджетних коштів вищого рівня, до сфери управління яких включені новоутворені розпорядники бюджетних коштів, у зведеній фінансовій та бюджетній звітності враховують дані фінансової та бюджетної звітності таких розпорядників бюджетних коштів у повному обсязі.

Розпорядники бюджетних коштів, які припинили свою діяльність згідно із законодавством України протягом звітного періоду, складають фінансову та бюджетну звітність в обсязі річної і подають розпорядникам бюджетних коштів вищого рівня, до сфери управління яких вони належали, та органам Державного казначейства України за місцем обслуговування. У фінансовій та бюджетній звітності таких розпорядників бюджетних коштів залишків за всіма статтями балансу на кінець звітного періоду не повинно бути.

Розпорядники бюджетних коштів вищого рівня у разі виключення зі сфери свого управління розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня у зв'язку з припиненням їх діяльності у зведеній фінансовій та бюджетній звітності залишки за всіма статтями балансу на початок року зазначають без змін.

Форми фінансової та бюджетної звітності складаються у гривнях з копійками. Форми фінансової та бюджетної звітності заповнюються за всіма передбаченими показниками граф, рядків. За відсутності даних у графах та рядках проставляються прочерки. Додаткові показники у форми фінансової та бюджетної звітності вводити забороняється.

Головні розпорядники коштів державного або місцевих бюджетів можуть установлювати для розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, що належать до сфери їх управління, додаткові довідки до пояснювальної записки та отримувати від них додаткову інформацію, не передбачену цим Порядком.

У разі необхідності головні розпорядники коштів державного або місцевих бюджетів можуть установлювати для розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, уключених у свою мережу, додаткові довідки до пояснювальної записки та отримувати від них додаткову інформацію, не передбачену Порядком, щодо виконання бюджетних програм, за якими вони включені у мережу.

Дані фінансової та бюджетної звітності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів перевіряються в частині відповідності аналогічним даним, відображеним у бухгалтерському обліку органів Державного казначейства України.

Дані бухгалтерського обліку органу Державного казначейства України за операціями з обслуговування кошторисів (планів використання бюджетних коштів), що формуються в інформаційній системі Державного казначейства України, вважаються остаточними.

Усі примірники фінансової та бюджетної звітності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, а також зведена фінансова та бюджетна звітність головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, до сфери управління яких належать розпорядники бюджетних коштів, у тому числі в інших областях, до подачі розпорядникам бюджетних коштів вищого рівня або іншим користувачам

повинні бути перевірені і завізовані відповідним органом Державного казначейства України, засвідчені підписом, печаткою або штампом на кожній сторінці всіх форм фінансової та бюджетної звітності і форм щодо розкриття елементів фінансової та бюджетної звітності.

Розпорядники бюджетних коштів, до сфери управління яких належать розпорядники бюджетних коштів в інших областях, до своєї фінансової та бюджетної звітності додають форми фінансової та бюджетної звітності, завізовані відповідними органами Державного казначейства України.

Додатково підлягає перевірці та поданню до відповідного органу Державного казначейства України фінансова та бюджетна звітність розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня у разі встановлення розпорядниками вищого рівня розбіжностей щодо бухгалтерського обліку операцій з внутрішньої передачі майна тощо.

Зведена фінансова та бюджетна звітність обласних державних адміністрацій до подання Державному казначейству України повинна бути перевірена і завізована відповідним Головним управлінням Державного казначейства України у загальному порядку.

Віза органу Державного казначейства України засвідчує, що фінансова та бюджетна звітність розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів складена відповідно до вимог цього Порядку, дані фінансової та бюджетної звітності є тотожними аналогічним даним бухгалтерського обліку органів Державного казначейства України і підлягають консолідації у зведених фінансовій та бюджетній звітності розпорядників бюджетних коштів вищого рівня.

Форми фінансової та бюджетної звітності, при складанні яких не були дотримані положення цього Порядку, органами Державного казначейства України не візуються та повертаються на доопрацювання з супровідним листом. У листі зазначаються норми Порядку, які не були дотримані, та строк від трьох до п'яти робочих днів, у який необхідно усунути недоліки. У разі порушення розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів

встановлених порядку або термінів подання фінансової і бюджетної звітності органами Державного казначейства України відповідно до законодавства оформляється протокол про порушення бюджетного законодавства.

Дані такої фінансової та бюджетної звітності не підлягають консолідації розпорядниками коштів вищого рівня у зведеній фінансовій та бюджетній звітності та органами Державного казначейства України у звітності про виконання бюджетів.

Ця фінансова та бюджетна звітність повторно надається до обслуговуючих органів Державного казначейства на перевірку та візування.

Зведена фінансова та бюджетна звітність складається головними розпорядниками бюджетних коштів та розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня, що мають свою мережу, на підставі фінансової та бюджетної звітності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, що належать до сфери їх управління, а також фінансової та бюджетної звітності за своїми операціями.

Форми звітності і пояснювальні записки підписуються керівниками і головними бухгалтерами. Без таких підписів фінансова та бюджетна звітність вважається недійсною.

Подання фінансової та бюджетної звітності супроводжується листом, в якому зазначаються перелік форм фінансової та бюджетної звітності, що подаються, та їх обсяг (кількість аркушів за кожною формою).

Форми фінансової та бюджетної звітності подаються також на електронних носіях згідно з вимогами автоматизованої системи Державного казначейства України.

Терміни (графіки) подання фінансової звітності до органів Державного казначейства України встановлюються ними у межах термінів, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 N 419 "Про затвердження Порядку подання фінансової звітності".

Бюджетна звітність подається до органів Державного казначейства

України в терміни, встановлені для фінансової звітності.

Головні розпорядники бюджетних коштів затверджують терміни подання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами, що належать до сфери їх управління, з таким розрахунком, щоб вони вкладались у терміни подання фінансової та бюджетної звітності до органів Державного казначейства України з урахуванням термінів, визначених Державним казначейством України за погодженням з Міністерством фінансів України.

Склад звітності розпорядників бюджетних коштів:

1. Склад фінансової звітності:

- "Баланс" (форма N 1) (додаток 1);
- "Звіт про результати фінансової діяльності" (форма N 9д, N 9м) (додаток 2);
- "Звіт про рух грошових коштів" (додаток 3).

2. Склад бюджетної звітності:

- "Звіт про надходження та використання коштів загального фонду" (форма N 2д, N 2м) (додаток 4);
- "Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги " (форма N 4-1д, N 4-1м) (додаток 5);
- "Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень " (форма N 4-2д, N 4-2м) (додаток 6);
- "Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду" (форма N 4-3д, N 4-3м) (додаток 7);
- "Звіт про надходження і використання коштів, отриманих на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів" (форма N 4-4д) (додаток 8);
- "Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (позики міжнародних фінансових організацій)" (форма N

4-3д.1, N 4-3м.1) (додаток 9);

- "Звіт про заборгованість за бюджетними коштами" (форма N 7д, N 7м) (додаток 10);
- "Звіт про заборгованість за окремими програмами" (форма N 7д.1, N 7м.1) (додаток 11);
- Довідка щодо виконання головними розпорядниками розпису витрат спеціального фонду Державного бюджету України за програмами, які фінансуються за рахунок позик міжнародних фінансових організацій (додаток 12).

Склад бюджетної звітності одержувачів бюджетних коштів:

- "Звіт про надходження та використання коштів загального фонду" (форма N 2д, N 2м) (додаток 4);
- "Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду" (форма N 4-3д, N 4-3м) (додаток 7);
- "Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (позики міжнародних фінансових організацій)" (форма N 4-3д.1, N 4-3м.1) (додаток 9);
- "Звіт про заборгованість за бюджетними коштами" (форма N 7д, N 7м) (додаток 10);
- "Звіт про заборгованість за окремими програмами" (форма N 7д.1, N 7м.1) (додаток 11).

Розкриття елементів фінансової та бюджетної звітності здійснюється у Пояснювальній записці (додаток 14) та формах щодо розкриття елементів фінансової і бюджетної звітності до неї.

Елементи фінансової звітності додатково розкриваються у таких формах:

- "Звіт про рух необоротних активів" (форма N 5) (додаток 15);
- "Звіт про рух матеріалів і продуктів харчування" (форма N 6) (додаток 16);

- "Звіт про недостачі та крадіжки грошових коштів і матеріальних цінностей" (форма N 15) (додаток 17);
- Довідка про підтвердження залишків коштів загального та спеціального фондів державного або місцевих бюджетів на реєстраційних (спеціальних реєстраційних) рахунках (додаток 18);
- Довідка про підтвердження залишків коштів на рахунках інших клієнтів Державного казначейства України (додаток 19);
- Реєстр про залишки коштів загального та спеціального фондів державного (місцевого) бюджету на реєстраційних (спеціальних реєстраційних), інших рахунках, відкритих в органах Державного казначейства України, та поточних рахунках, відкритих в установах банків (додаток 20);
- Реєстр залишків коштів загального та спеціального фондів державного (місцевого) бюджету на реєстраційних (спеціальних реєстраційних) та поточних рахунках розпорядників бюджетних коштів, що належать до сфери управління розпорядників бюджетних коштів вищого рівня (додаток 21);
- Довідка про залишки коштів в іноземній валюті, що перебувають на поточних рахунках, відкритих в установах банків (додаток 22);
- Довідка про залишки бюджетних коштів на інших поточних рахунках в установах банків (додаток 23);
- Довідка про депозитні операції (додаток 24);
- Довідка про дебіторську та кредиторську заборгованість за операціями, які не відображаються у формі N 7д, N 7м "Звіт про заборгованість за бюджетними коштами" (додаток 25);
- Довідка про причини виникнення простроченої дебіторської заборгованості загального фонду та вжиті заходи щодо її стягнення (додаток 26);
- Довідка про причини виникнення простроченої кредиторської

заборгованості загального фонду (додаток 27);

- Довідка про сплату до бюджету штрафів, накладених контролюючими органами (додаток 28).

Елементи бюджетної звітності додатково розкриваються у формах:

- Довідка про виконання закону про Державний бюджет України на відповідний рік в частині спрямування обсягів власних надходжень, які перевищують відповідні витрати, затверджені законом про Державний бюджет України на відповідний рік або рішенням про місцевий бюджет (додаток 29);

- Довідка про направлення асигнувань розпорядникам бюджетних коштів, які належать до сфери управління інших головних розпорядників бюджетних коштів (додаток 30);

- Довідка про використання іноземних грантів (додаток 31);
- Довідка про дебіторську заборгованість за видатками (додаток 32);
- Довідка про кредиторську заборгованість, яка склалась станом на 01.01.2011 за зобов'язаннями, що не вважаються бюджетними (додаток 33);
- Довідка про розподіл видатків на централізовані заходи і програми з охорони здоров'я на 20__ рік між адміністративно-територіальними одиницями (додаток 34).

Перевірка та порівняння окремих показників форм фінансової та бюджетної звітності здійснюються відповідно до Рекомендацій щодо звірки показників форм фінансової та бюджетної звітності (додаток 35).

Стандарти бухгалтерського обліку у державному секторі, підготовлені Міжнародної федерацією бухгалтерів, набули чинності з 1 липня 2001 року; у 2002 році отримали назву стандартів фінансової звітності. Частина стандартів встановлює правила складання суб'єктами державного сектора фінансових звітів (IPSAS 1 “Подання фінансових звітів”, IPSAS 2 “Звіт про рух грошових коштів”, IPSAS 6 “Консолідована фінансова звітність і облік підвідомчих установ”, інші). Інші стандарти стосуються рекомендацій щодо відображення

у фінансових звітах окремих статей, як IPSAS 9 “Доходи від обмінних операцій”, IPSAS 12 “Запаси”, IPSAS 13 “Оренда”, інші).

Зазначимо, що Міжнародними стандартами фінансової звітності у державному секторі встановлені єдині правила регулювання обліку та фінансової звітності усіх суб’єктів цієї сфери економіки (для установ та бюджетів). У складі фінансової звітності Міжнародні стандарти рекомендують подавати:

- баланс;
- звіт про фінансове виконання;
- звіт про рух грошових коштів;
- звіт про чисті активи;
- примітки.

Як видно з табл. 1.1, фінансові звіти бюджетів та установ в Україні за складом мало чим відрізняються від тих, що рекомендовані Міжнародними стандартами. Проте існують значні відмінності у змісті показників фінансових звітів. Це пов’язано із застосуванням методу обліку доходів і витрат – нарахування.

Таблиця 1.1

Порівняння складу фінансових звітів бюджетів та установ

Фінансові звіти за МСФЗ у державному секторі	Фінансові звіти бюджетів України	Фінансові звіти установ, які отримують кошти бюджетів
Баланс	Звіт про фінансовий стан бюджету	Баланс
Звіт про фінансові результати виконання	Звіт про результат виконання бюджету	Звіт про виконання кошторису
Звіт про рух грошових коштів	Звіт про рух грошових коштів	—
Звіт про чисті активи	—	Звіт про результати фінансової діяльності
Примітки	Пояснювальна записка	Пояснювальна записка
—	Інші	Інші

Звіт про фінансовий стан повинен містити інформацію про активи,

зобов'язання та чисті активи/капітал установи державного сектора.

У державному секторі за МСФЗ 1 обов'язковою умовою є надання у звіті про фінансові результати інформації про звичайну діяльність та надзвичайні події. Окрім того, слід розкривати доходи і витрати від діяльності, що триває, і такої, що припиняється.

У складі фінансових звітів державного сектора подається звіт про рух грошових коштів, який складається за видами діяльності. Вважається, якщо звітність складається за касовим методом, то звіт про рух грошових коштів бюджету та установи буде основним фінансовим звітом, інші звіти у цьому разі стандартами не розглядаються.

Звіт про зміни у чистих активах/капіталі за звітний період повинен містити інформацію про залишки на початок і кінець звітного періоду та зміни у складі чистих активів/капіталу бюджету або установи.

За МСФЗ у державному секторі у фінансову звітність суб'єктів включають примітки, які за змістом та формою значно відрізняються від пояснювальної записки вітчизняних бюджетних установ та органів казначейства. У примітках до фінансових звітів бюджету та установи за МСФЗ наводиться інформація про основу складання фінансових звітів та облікову політику. Облікову політику рекомендується розкривати за об'єктами бухгалтерського обліку: активи, зобов'язання, капітал /чисті активи, доходи, витрати. За кожним об'єктом в примітках відображаються умови визнання, класифікація, розкриття важливих у складі даного об'єкту статей.

Інше проблемне питання стосується прозорості і відкритості фінансової звітності державного сектора. В країнах з розвинутою економікою поширена практика публікації річних фінансових звітів бюджетів усіх рівнів у повному обсязі. Обов'язковим елементом публічної звітності органів влади за рубежом є аудиторський висновок про відповідність в усіх суттєвих аспектах фінансової звітності встановленим правилам її складання. В Україні тривають процеси урегулювання на законодавчому рівні розкриття для

громадськості інформації про фінансовий стан, результати виконання кошторису (бюджету) суб'єктами державного сектору.

Розвиток економічних взаємовідносин диктує необхідність зближення методології ведення бухгалтерського обліку на підприємствах з обліком у бюджетних установах. На практиці часто поєднується госпрозрахункова і бюджетна діяльність. На виконання Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки Міністерство фінансів України наказом від 28 грудня 2020 року №1541 затвердило Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», яке набирає чинності з 1 січня 2013 року.

Цим положенням передбачені форми фінансової звітності, які застосовуються бюджетними установами та фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, зокрема:

1. Баланс (форма №1-дс);
2. Звіт про фінансові результати (форма №2-дс);
3. Звіт про рух грошових коштів (форма №3-дс);
4. Звіт про власний капітал (форма №4-дс);
5. Примітки до фінансової звітності (форма №5-дс).

Цим Положенням (стандартом) визначаються зміст та форми фінансової звітності в державному секторі, загальні вимоги до визнання і розкриття її елементів.

Не у всіх ОТГ взаємодія з органами казначейства відбувається на прийнятному рівні. Відповідні структурні підрозділи рад передають інформацію до казначейства згідно з вимогами чинного законодавства, проте отримують лише річні звіти з Державної казначейської служби, квартальні звіти не були надані низці громад.

Для ведення обліку у ОТГ рідко використовуються програмні засоби. Значна частина роботи виконується за допомогою табличного редактора Excel, або ж вручну. Облікові реєстри, які ведуться вручну, або в Excel-

таблицях, часто не містять усіх необхідних реквізитів: назва ОТГ, період реєстру, найменування рахунків тощо. Це може призводити до неточностей та перекручень у даних бухгалтерського обліку та при складанні фінансової звітності. Іншою проблемою є те, що на сьогоднішній день питання з найбільш поширеним програмним забезпеченням для обліку, які використовувалися громадами («1С:Бухгалтерія», «Парус», «Афіна»), залишається до кінця не врегульованим, а ринок майже не пропонує альтернативні програми для ведення обліку бюджетними установами, які були би зручними для ОТГ. Загальні рекомендації: прийняти Положення про облікову політику, яке визначає методи оцінки, обліку і процедури обліку; оприлюднювати фінансову звітність на офіційному веб-сайті в окремій вкладці, що присвячена бюджету громади; отримувати звіти з Державної казначейської служби про виконання місцевого бюджету відповідно до Інструкції про складання органами Державної казначейської служби України фінансової та бюджетної звітності про виконання місцевих бюджетів. перейти на ведення бухгалтерського обліку за допомогою ліцензованого програмного засобу для бюджетних установ в Україні.

1.3. Принципи економічного аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад

Аналіз діяльності будь-якого об'єкта є запорукою визначення обґрунтованих напрямів його подальшої діяльності (функціонування). Не є виключенням і об'єднані територіальні громади, які наразі поєднують в своїй діяльності і традиційні функції розпорядників бюджетних коштів, і функції суб'єкта, діяльність якого спрямована на забезпечення ефективності діяльності, навіть на отримання прибутку з точки зору раціонального використання коштів, які надходять в їх розпорядження. Аналіз діяльності

ОТГ має відбуватися на науково-обґрунтованих принципах, які мають поєднувати і принципи аналізу діяльності бюджетних установ, органів місцевого самоврядування, і принципи економічного аналізу суб'єктів підприємницької діяльності.

Науковці пропонують різноманітні погляди на зміст та перелік методологічних принципів економічного аналізу. Лазаришина І.Д. розглядає принцип як «керівну ідею, основне правило поведінки, яке є узагальненням та розповсюдженням будь-якого положення на всі явища тієї області, з якої цей принцип абстрагований і до найважливіших принципів економічного аналізу відносить: системність, комплексність, соціально-економічний підхід, релевантність, суттєвість, науковий підхід, адаптивність, узгодженість, випереджуюче відображення, оптимізаційний підхід» [37]. Купалова Г.І., визначаючи принцип як «норму поведінки і діяльності, формулює такі принципи аналізу: державний підхід, науковість, комплексність, системність, об'єктивність, конкретність, точність, дієвість, безперервність, ефективність (економічність), порівнянність, оперативність, демократичність, доступність, принцип основної ланки, або вузьких місць» [36].

До основних принципів аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад (ОТГ) доцільно віднести такі: державності, плановості, науковості, системності, комплексності, об'єктивності, конкретності, точності, дієвості, оперативності, динамічності, прогресивності, ефективності. Дотримання цих принципів є запорукою досягнення поставленої перед ОТГ мети.

Принцип державності полягає в тому, що аналіз повинен ґрунтуватись на державному підході під час оцінки тих господарських процесів, які досліджуються. Необхідно враховувати відповідність господарських процесів, що відбуваються в ОТГ, чинному законодавству, стратегії розвитку країни (зокрема, зазначеній в програмі уряду), економічній, соціальній, природоохоронній політиці країни тощо.

Принцип плановості означає, що аналіз діяльності ОТГ має проводитися не спонтанно, а згідно з розробленим планом. Відповідно, необхідно певним чином організовувати сам процес планування аналізу діяльності ОТГ.

Принцип науковості передбачає, що аналіз діяльності ОТГ повинен базуватись на науково обґрунтованих методиках та організації аналітичних досліджень, з урахуванням останніх досягнень економічної науки. Рівень науковості методики досягається розвитком методології аналізу та застосуванням його сучасних організаційних систем. Розвиток аналізу діяльності ОТГ передбачає широке застосування економіко-математичних методів і моделей, сучасних комп'ютерних технологій обробки економічної інформації тощо.

Принцип системності полягає у тому, що в аналізі ОТГ не можна недооцінювати значення будь-якого окремого елемента системи, оскільки його зміна спричиняє зміну всієї системи. Дослідження кожного окремого елемента системи повинно проводитись з урахуванням усіх внутрішніх та зовнішніх факторів, їх взаємозалежності і взаємообумовленості, оскільки будь-який елемент системи є частиною складної динамічної системи, певним чином пов'язаної з іншими елементами. При цьому системність аналізу діяльності ОТГ найповніше реалізується в єдності оцінок економічного, соціального, екологічного, науково-технічного, політичного та інших аспектів.

Принцип комплексності має спільні риси з принципом системності (з більш конкретним значенням), але й певним чином відрізняється від нього. Під час аналізу діяльності ОТГ необхідно обов'язково в комплексі оцінювати як вхідні параметри функціонально-структурної будови, їх зміну і розвиток, так і вихідні, результативні параметри. При цьому потрібно зосереджувати увагу не лише на основні результати проведеного аналізу, а й на ті, що не були визначені в якості об'єктів дослідження (тобто побічні). Комплексність

дослідження передбачає охоплення всіх сторін діяльності ОТГ і, відповідно, всебічного вивчення причинно-наслідкових залежностей.

Принцип об'єктивності передбачає, що результати аналізу повинні об'єктивно відображати стан діяльності ОТГ і не залежати від суб'єктивного впливу аналітика, політичного стану в країні тощо. Первинна інформація може вважатися об'єктивною лише за умови забезпечення її повноти, репрезентативності та достовірності. В свою чергу, аналітична обробка первинної інформації також має ґрунтуватись на дотриманні принципу об'єктивності. Вибір окремих аналітичних показників, оцінка зв'язків між ними, визначення факторів та обґрунтування доцільності дослідження їх впливу на результативні показники, застосування тих чи інших методичних прийомів обробки економічної інформації повинні мати об'єктивний характер, обумовлений змістом досліджуваних економічних процесів.

Принцип конкретності й точності щільно пов'язаний з принципом об'єктивності. Висновки за результатами аналізу діяльності ОТГ обов'язково повинні підтверджуватися конкретними розрахунками (а не вільно інтерпретуватись самим аналітиком), порівнюватися зі встановленими нормативами (якщо такі існують), а пропозиції мають ґрунтуватись на реальних, чітко визначених показниках. Здійснити це можливо за тієї умови, якщо аналіз буде базуватись на реальній, об'єктивній та перевірній інформації.

Принцип дієвості передбачає, що проведення аналізу діяльності ОТГ не є самоціллю, воно є тим інструментом, який дозволяє її керівництву приймати оптимальні управлінські рішення, що, в свою чергу, підвищує ефективність господарювання установою. Тобто аналіз повинен мати своє практичне впровадження в діяльності ОТГ.

Принцип оперативності передбачає, що, для того, щоб управлінські рішення були якомога ефективнішими, прийматись вони повинні на вчасно узагальненій та представленій керівництву ОТГ аналітичній інформації. Саме швидкість і вчасність проведення аналізу визначають оперативність

прийняття того чи іншого управлінського рішення. Даний принцип дозволяє спрямувати аналіз на забезпечення оперативного управління необхідними інформаційними потоками в момент здійснення, безпосередньо перед здійсненням або одразу після здійснення господарських операцій. Наближеність до моменту здійснення операції дозволяє запобігти прийняттю неправильних рішень та своєчасно виправити недоліки, які виникають у процесі діяльності установи.

Принцип динамічності аналізу діяльності ОТГ полягає в тому, що предмет аналітичного дослідження обов'язково вивчається в його динаміці, що дозволяє визначити та оцінити напрями й перспективи розвитку установи в цілому і за її окремими функціональними й структурними підрозділами. Чим тривалішим буде обраний період дослідження, тим точнішими будуть отримані результати, а управлінські рішення - більш обґрунтованими та ефективними. Дотримання даного принципу базується на використанні методичних прийомів горизонтального аналізу.

Принцип прогресивності аналізу діяльності ОТГ дозволяє підвищити ефективність використання її трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, підвищити рівень управління установою. Даний принцип вимагає ретельного дослідження перспективи розвитку селищної, сільської ради на майбутнє, прогнозування показників діяльності ОТГ. Чим раніше керівництво отримає інформацію про негативні (чи потенційно негативні) тенденції у діяльності громади, тим раніше зможе вжити превентивних заходів.

Принцип ефективності в аналізі діяльності ОТГ передбачає, що затрати на організацію та безпосереднє проведення аналізу повинні мати результатом певний економічний ефект, який, в свою чергу, сприятиме ефективному функціонуванню ОТГ, завдяки чому вона здатна повноцінно виконувати покладені на неї функції.

Етапами аналізу видатків та виконання бюджету такі:

- 1) визначення обсягів, затверджених кошторисом, касових,

фактичних видатків (в цілому та за окремими видами);

2) аналіз співвідношення між затвердженими кошторисом касовими, фактичними видатками (в цілому та за видами);

3) аналіз дотримання кошторисних призначень на основі порівняння касових та фактичних видатків (в цілому й за окремими видами);

4) визначення причин відхилення касових та фактичних видатків від кошторисних показників;

5) узагальнення результатів проведення аналізу виконання бюджету;

6) розробка пропозицій за результатами проведеного аналізу.

Показники можуть бути відібрані різні. Наприклад, проектом Партнерство задля відновлення та розвитку (<https://decentralization.gov.ua/>) пропонується робити аналіз фінансових показників ОТГ на основі «8 індикаторів, які характеризують основні фінансові аспекти діяльності об'єднаних територіальних громад» [38]:

- «доходи загального фонду на одного мешканця (співвідношення обсягу надходжень доходів загального фонду без трансфертів до кількості мешканців відповідної ОТГ);

- видатки загального фонду на одного мешканця (співвідношення обсягу видатків загального фонду до кількості мешканців відповідної ОТГ);

- видатки на утримання апарату управління у розрахунку на одного мешканця (співвідношення обсягу видатків на утримання апарату управління, проведених за рахунок коштів загального фонду, до кількості мешканців відповідної ОТГ);

- капітальні видатки на одного мешканця (співвідношення обсягу капітальних видатків бюджету громади до кількості мешканців відповідної ОТГ);

- рівень дотаційності бюджетів (співвідношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів загального фонду бюджету ОТГ з

урахуванням базової чи реверсної дотації без урахування субвенцій з державного бюджету);

- співвідношення видатків на утримання апарату управління із сумою доходів загального фонду (співвідношення видатків на утримання апарату управління органів місцевого самоврядування із сумою доходів загального фонду без урахування трансфертів з державного бюджету, у відсотках);

- питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету ОТГ (відсоткова частка проведених із загального фонду бюджету видатків на заробітну плату з нарахуваннями до обсягу видатків загального фонду бюджету без урахування трансфертів, перерахованих з бюджету ОТГ до інших бюджетів);

- питома вага капітальних видатків у загальному обсязі видатків (частка капітальних видатків у сумарному обсязі видатків загального та спеціального фонду відповідного бюджету ОТГ)» [38].

Ці показники були відібрані з декількох причин: по-перше, перевага була надана статичній інформації, а не динамічній, тобто тій інформації, яка дає уявлення про стан діяльності на певну дату; по-друге, відібрані показники віддзеркалюють найсуттєвіші сторони діяльності громади в фінансовому, економічному, бюджетному аспектах; по-третє, ці показники, є співставними, тобто вони дозволяють співставити різні сторони діяльності різних громад області та країни в цілому.

Орієнтовну структуру організаційно-інформаційної моделі аналізу ОТГ представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Організаційно-інформаційна модель аналізу ОТГ

Місце і завдання аналізу ОТГ	
<i>1.1. Мета</i>	<i>1.2. Завдання</i>
• Пошук шляхів та кількісна оцінка	• Оцінка та перевірка виконання

резервів зниження рівня видатків відносно обсягу діяльності ОТГ на основі забезпечення раціонального витрачання коштів	бюджету ОТГ • Аналіз динаміки видатків ОТГ за загальним розміром, складом і структурою • Аналіз виконання бюджету ОТГ за касовими та фактичними видатками • Факторний аналіз та оцінка впливу окремих факторів на окремі статті видатків ОТГ
2.Об'єкти та суб'єкти аналізу виконання бюджету ОТГ	
2.1. Об'єкти	2.2. Суб'єкти
• Видатки в цілому • Видатки поточні в цілому та за видами • Видатки капітальні в цілому та за видами • Касові видатки • Фактичні видатки • Чинники, які вплинули на утворення видатків • Кредити зовнішні • Кредити внутрішні • Чинники, які вплинули на утворення зовнішніх кредитів • Чинники, які вплинули на утворення внутрішніх кредитів	• Вищі посадові особи ОТГ • Керівники функціональних та структурних підрозділів ОТГ • Економічні служби ОТГ (бухгалтерія, плановий відділ, фінансовий відділ тощо) • Служба внутрішнього контролю ОТГ • Державна аудиторська служба та інші суб'єкти державного фінансового контролю України • Зовнішні користувачі інформації (населення)
3. Система економічних показників аналізу виконання бюджету ОТГ	
3.1. Абсолютні вартісні показники, джерелом яких є облік	3.2. Відносні показники, які є наслідком аналітичної обробки облікової інформації
Абсолютна величина надходжень коштів із загального фонду Абсолютна величина видатків в цілому Абсолютна величина видатків згідно з кошторисом в цілому та за напрямками використання Абсолютна величина касових видатків в цілому та за напрямками використання Абсолютна величина фактичних видатків в цілому та за напрямками використання Абсолютна величина надходжень коштів зі спеціального фонду Абсолютна величина видатків спеціального фонду згідно з кошторисом в цілому та за напрямками використання Абсолютна величина касових видатків спеціального фонду в цілому та за напрямками використання Абсолютна величина фактичних видатків спеціального фонду в цілому та за напрямками використання	Показники виконання бюджету за загальним та спеціальним фондом Співвідношення касових і фактичних видатків (за загальним та спеціальним фондом) Відносні показники виконання бюджету за загальним та спеціальним фондом

4. Інформаційне забезпечення аналізу виконання бюджету ОТГ	
4.1. Зовнішня інформація	4.2. Внутрішня інформація
Правова Нормативна Довідкова	Планова (кошторисна) Фактографічна
5. Методичні прийоми обробки первинної (вхідної) інформації	
5.1. Економіко-логічні методи	5.2. Економіко-математичні методи
Групування Порівняння Розрахунок відносних величин Розрахунок середніх величин Деталізація Елімінування	Методи обробки динамічних рядів Методи регресійно - кореляційного аналізу Методи моделювання
6. Узагальнення і реалізація результатів аналізу виконання бюджету ОТГ	
6.1. Узагальнення результатів	6.2. Реалізація результатів
Систематизація інформації Кількісна оцінка результатів аналізу виконання бюджету ОТГ Кількісна оцінка факторів, які найбільш суттєво вплинули на процес виконання бюджету ОТГ Кількісна оцінка залишку коштів на кінець звітного періоду Розробка багатоваріантних превентивних заходів щодо поліпшення стану виконання бюджету ОТГ на майбутнє Оформлення результатів аналізу та їх передача до управлінських структур для реалізації запропонованих заходів	Оцінка заходів поліпшення процесу виконання бюджету ОТГ Вибір оптимального (економічного доцільного та мотивованого) заходу поліпшення стану виконання кошторис ОТГ Прийняття рішення щодо реалізації обраного варіанта заходів Прийняття управлінського рішення стосовно стану виконання бюджету ОТГ Доведення прийнятного рішення безпосередньо до виконавців Забезпечення контролю за виконанням прийнятного управлінського рішення Представлення отриманих результатів аналізу виконання бюджету суб'єктам державного фінансового контролю

Послідовна реалізація елементів наведеної організаційно-інформаційної моделі аналізу забезпечує досягнення поставленої мети. Так, у зазначеній моделі економічну інформацію класифіковано за ознакою середовища, в якому вона утворюється, що призводить до її розподілення на зовнішню та внутрішню. Подальша деталізація передбачає класифікацію економічної інформації за джерелами її формування й напрямками використання.

Розподілення інформації за джерелами формування є надзвичайно важливим для ієрархічної побудови вхідних інформаційних потоків на основі

взаємної підпорядкованості інформаційних джерел.

Висновки до розділу 1

В результаті проведених досліджень уточнено сутність понять “суб’єкти державного сектора” та “органи державного сектору”. Для дослідження методики обліку та формування звітності органи державного сектору розподілено за двома групами відповідно до функцій, які вони виконують: I підгрупа I групи – органи державної (законодавчої, виконавчої та судової) влади, їх установи, що виконують законодавчі, правоохоронні, контрольно-наглядові, судові функції, функції державного управління; II підгрупа I групи – бюджетні установи соціально-культурної сфери (соціально-культурна функція); II група – фонди загальнообов’язкового державного соціального страхування (соціальна функція).

Зроблено висновок, що до органів державного сектора в Україні потрібно відносити: міністерства та відомства; центральні органи виконавчої влади; бюджетні установи та організації; загальнодержавні цільові фонди.

Обґрунтовано, що критеріями віднесення установ до бюджетних є створення установи органами державної влади (міністерством, відомством тощо) або органом місцевого самоврядування (територіальними громадами міст, сіл, виконавчими органами); утримання установи за рахунок бюджетних коштів; виконання установою певного суспільного призначення: економічне (завдяки видаткам держави на економічну діяльність та науку); соціальне (видатки на соціальний захист соціально-культурну сферу); оборонне (видатки на оборону); управлінське (видатки на органи державної влади та управління, правоохоронні органи, судову владу та прокуратуру, митну службу та зовнішню політичну діяльність).

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРЯДКУ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ ЗВІТНОСТІ СЕЛИЩНИХ РАД НА МАТЕРІАЛАХ ПЕТРІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика Петрівської селищної ради

Петрівська селищна рада була створена в 2020 році шляхом об'єднання 12 сільських та 1 селищної ради Олександрійського району Кіровоградської області. До складу громади входить 38 населених пунктів. 89% земель громади – землі сільськогосподарського призначення, більшість з яких це родючі чорноземи. Тому в громаді розвинуте сільське господарство – 141 сільськогосподарські господарства та 885 особистих селянських господарств (більшість по вирощуванню зернових культур).

Також на території громади знаходяться промислові об'єкти підприємств з видобутку залізної руди біля смт Петрове, с. Іванівка, с. Йосипівка та с. Зелене.

Усього у громаді проживає 22 тис. 577 осіб у 38 населених пунктах з майже рівною кількістю чоловіків та жінок.

Третина населення громади проживає в адміністративному центрі - смт Петрове. Є ще 5 населених пунктів (с. Новий Стародуб, с. Ганнівка, с. Володимирівка, с. Луганка, с. Іскрівка), де населення понад 1 тис, працює найбільша кількість підприємств та ФОП, розташовані опорні школи чи їх філії, наявні амбулаторії. Водночас в громаді є 9 населених пунктів (майже третина), де населення складає менше ніж 50 людей.

В середньому щорічно населення громади скорочується на 365 осіб. Ключовими причинами є перевищення рівня смертності над рівнем народжуваності. Коефіцієнт негативного природного приросту у громаді (–1,3%) вищий за середній показник по Україні (–0,37%).

Також спостерігається більш активний міграційний рух за межі громади серед населення до 35 років. У разі продовження негативного сальдо міграції до громади, населення громади може становити 18 тис. 927 осіб у 2030 році та 11 тис. 627 осіб у 2050 році.

Середньомісячна заробітна плата у 2021 році становить 9 239 грн.

Вікова структура населення загалом співпадає із віковою структурою мешканців Кіровоградської області. Частка працездатного населення і в громаді й в середньому по області складає 60%. Водночас в громаді нижча ніж в області частка населення молодшого за працездатний вік і відповідно вища частка осіб пенсійного віку.

78.2 % працездатного населення громади має вищу освіту. Офіційний рівень безробіття - 3.5 %. Значна частка працездатного населення (26.5 %) працевлаштовані неофіційно та не зареєстровані як безробітні.

Серед діючих підприємств є: 141 сільськогосподарські господарства та 885 одноосібників - вирощування зернових, зернобобових, технічних, олійних культур та овочів; 4 підприємства — перероблення с/г продукції, а саме: крупи, борошно та олія; 2 підприємства – тваринництво (племінні тварини та бджільництво).

В громаді діє ГО «Районна спілка «Петрівський Пасічник», яка об'єднує близько 100 виробників меду в громаді. Більшість виробників сільськогосподарської продукції реалізують свою продукцію в межах України, продаючи її гуртовим закупникам або самостійно на ринках.

48.9 % населення громади працює у сільському господарстві. Надходження від сільськогосподарських підприємств складає 19.5 % від земельного податку, 25.5 % від ПДФО. 10.8 % населення громади працює у сфері промисловості. Промислові підприємства формують близько 60 % надходжень від ПДФО до бюджету громади та майже 100 % рентної плати за користування надрами. На території Петрівської селищної громади працює 3224 мікро та малих підприємств. Найбільша кількість малих та мікропідприємств зайняті у роздрібній торгівлі, продаючи продукцію

гуртовим закупникам або самостійно на ринках.

У громаді високий рівень задоволення місцевою владою, її оцінюють як дієву та прозору. Серед найбільших переваг виділяють сильні структурні підрозділи. ЦНАП на території громади створений у 2021 році і наразі надає 118 адміністративних послуг.

Діє КУ «Центр надання соціальних послуг Петрівської селищної ради», що реалізовує програму «Соціальне забезпечення та соціальний захист населення Петрівської сільської територіальної громади „Турбота“». Для літніх людей створено Університет Третього Віку. Мешканці можуть отримати соціальні послуги через електронний програмний комплекс «Інтегрована інформаційні система. Соціальна громада». Також працює програма компенсації витрат на оплату житлово-комунальних послуг. Громада повністю забезпечена соціальними робітниками та інспекторами, які допомагають з наданням соціальних послуг.

Було проведено SWOT-аналіз діяльності громади з метою визначення стратегічного бачення розвитку (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

Swot-аналіз Петрівської селищної ради

Сильні сторони		Слабкі сторони	
1.	Висока частка власних надходжень до бюджету.	1.	Складна демографічна ситуація.
2.	Високий рівень родючості земель сільськогосподарського призначення, розвинена аграрна галузь економіки.	2.	Незадовільний стан дорожньо-транспортної інфраструктури.
3.	Дієва місцева влада.	3.	Низька якість води та брак інфраструктури водопостачання і водовідведення в окремих населених пунктах громади.
4.	Високий рівень благоустрою в адміністративному центрі громади - смт. Петрове.	4.	Недостатня кількість медичного персоналу в закладах охорони здоров'я.
5.	Велика кількість інвестиційно-привабливих ділянок та споруд на території громади.	5.	Негативний вплив на довкілля та здоров'я людини від діяльності промислових та аграрних підприємств.
6.	Наявність корисних копалин: залізні руди, графіт, граніт.	6.	Висока вартість утримання дітей в деяких закладах освіти
7.	Наявність медичного закладу		

вторинного рівня. 8. Наявність підтримки реалізації соціально важливих ініціатив з боку місцевого бізнесу. 9. Наявність природних і культурних дестинацій для розвитку локального туризму. 10. Високий рівень задоволеності мешканців рівнем початкової та середньої освіти в громаді.	та невідповідність проектної потужності приміщень закладів освіти реальній наповнюваності. 7. Велика частка території, де інтернет сполучення слабке або відсутнє (як безпроводний, так і оптоволоконний доступ). 8. Високий рівень тінізації бізнесу і тіньової зайнятості населення. 9. Недостатня кількість робочих місць поза сільським господарством. 10. Малий вибір пропозицій дозвілля для молоді та сімей.
Можливості	Загрози
1. Залучення додаткового фінансування через підготовку проектних пропозицій на участь у цільових державних програмах, а також програмах міжнародних організацій. 2. Завершення будівництва футбольного стадіону у смт. Петрове за участі зовнішнього інвестора та розвиток супутньої інфраструктури. 3. Повне завершення реформи децентралізації. 4. Налагодження ефективної взаємодії із сусідніми громадами. 5. Розвиток приватної медицини, зокрема лабораторій, у громаді. 6. Збільшення попиту на внутрішній туризм та розвиток державної політики у сфері внутрішнього туризму. 7. Участь персоналу селищної ради та інших жителів громади в освітніх можливостях, які надаються в рамках державних програм, а також програм міжнародних організацій. 8. Імплементация повною мірою	1. Зміни клімату, збільшення посух, ерозії, виснаженості та неврожайності земель. 2. Подальше погіршення екологічної ситуації в громаді та стану здоров'я її мешканців з відкриттям нових промислових об'єктів. 3. Введення обмежень на видобуток корисних копалин. 4. Втрата ринків збуту діючими промисловими підприємствами. 5. Відтік шкільної молоді через відсутність ліцею на території громади. 6. Брак державної підтримки для сільського господарства. 7. Автоматизація сільського господарства та зменшення можливостей для працевлаштування у цій галузі. 8. Виїзд висококваліфікованих медичних фахівців з громади. 9. Економічний спад внаслідок нових хвиль COVID-19.

економічної частини угоди з ЄС (відкриття нових ринків). 9. Продовження ефективної співпраці із зовнішнім бізнесом. 10. Покращення можливостей для розвитку мікро- і малого бізнесу з боку держави.	
--	--

За підсумками експертної роботи як найбільш відповідну для Петрівської селищної громади обрано Наступальну стратегію, яка передбачає переважання сильних сторін при одночасному сприятливому зовнішньому оточенні й можливостей, які є на цей час.

Наступальна стратегія передбачає активні кроки й активну політику розвитку при максимальному використанні сильних сторін і можливостей, а саме освоєння нових навичок працівниками ОМС і розвиток економічних спеціалізацій за участі місцевого бізнесу і залучення інвестицій, розвиток людського потенціалу та підвищення якості життя в Петрівській громаді.

Відповідно до обраної Стратегії основними пріоритетами є: зростання підприємницької активності місцевих мешканців, зокрема серед молоді; підтримка підприємницької діяльності; підтримка існуючих бізнес об'єднань; розвиток інвестиційної привабливості громади; розширення медичних послуг в громаді.

Оборонна стратегія передбачає активні дії для вирішення найбільш нагальних проблем, а саме: складна демографічна ситуація; висока вартість утримання дітей в деяких закладах освіти та невідповідність проектної потужності реальній наповнюваності; незадовільний стан дорожньо-транспортної інфраструктури; малий вибір пропозицій дозвілля для молоді та сімей.

Кількість працюючих у структурних підрозділах Петрівської селищної громади:

Відділ бухгалтерського обліку та господарської діяльності – 48 осіб;

Відділ справами – 20 осіб

- Відділ соціального захисту населення – 16 осіб;
- Земельно-комунальний відділ – 14 осіб;
- Відділ культури, туризму, молоді та спорту – 6 осіб;
- Центр надання адміністративних послуг – 5 осіб;
- Відділ реєстрації – 4 особи;
- Фінансове управління – 4 особи;
- Відділ освіти – 4 особи;
- Відділ забезпечення діяльності – 3 особи;
- Відділ соціально-економічного розвитку, містобудування, інвестицій – 3 особи;
- Відділ у справах дітей – 3 особи;
- Відділ кадрів – 2 особи;
- Юридичний відділ – 1 особа;
- Відділ з питань оборонної роботи, цивільного захисту – 1 особа.

2.2. Порядок та контроль складання балансу селищної ради

Бухгалтерський баланс – це звіт про фінансовий стан установи, що відображає її активи, пасиви та капітал у синтезованому вигляді на певну дату. Склад статей активу характеризує належність бюджетних установ до галузей невиробничої сфери, а склад статей пасиву вказує, що бюджетні установи - це установи державної чи комунальної форми власності, які утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів.

Форма № 1 «Баланс» містить узагальнені підсумкові показники, отримані на підставі звірених даних бухгалтерських документів на кінець бюджетного періоду. Звітні дані мають бути достовірними, об'єктивними, реальними. Звітні дані статей Балансу на початок року повинні бути тотожні даним графи «На кінець року» Балансу за попередній рік. Зв'язок Плану

рахунків із балансом унаочнює рис. 2.1. Установи складають єдиний Баланс (форма № 1) за всіма рахунками, про всі господарські операції, за всіма коштами загального і спеціального фондів, за всіма видами бюджетів. Кожна установа заповнює в Балансі тільки ті рядки, які стосуються її діяльності.

Актив балансу об'єднує такі розділи:

- I розділ «Необоротні активи»;
- II розділ «Оборотні активи»;
- III розділ «Витрати».

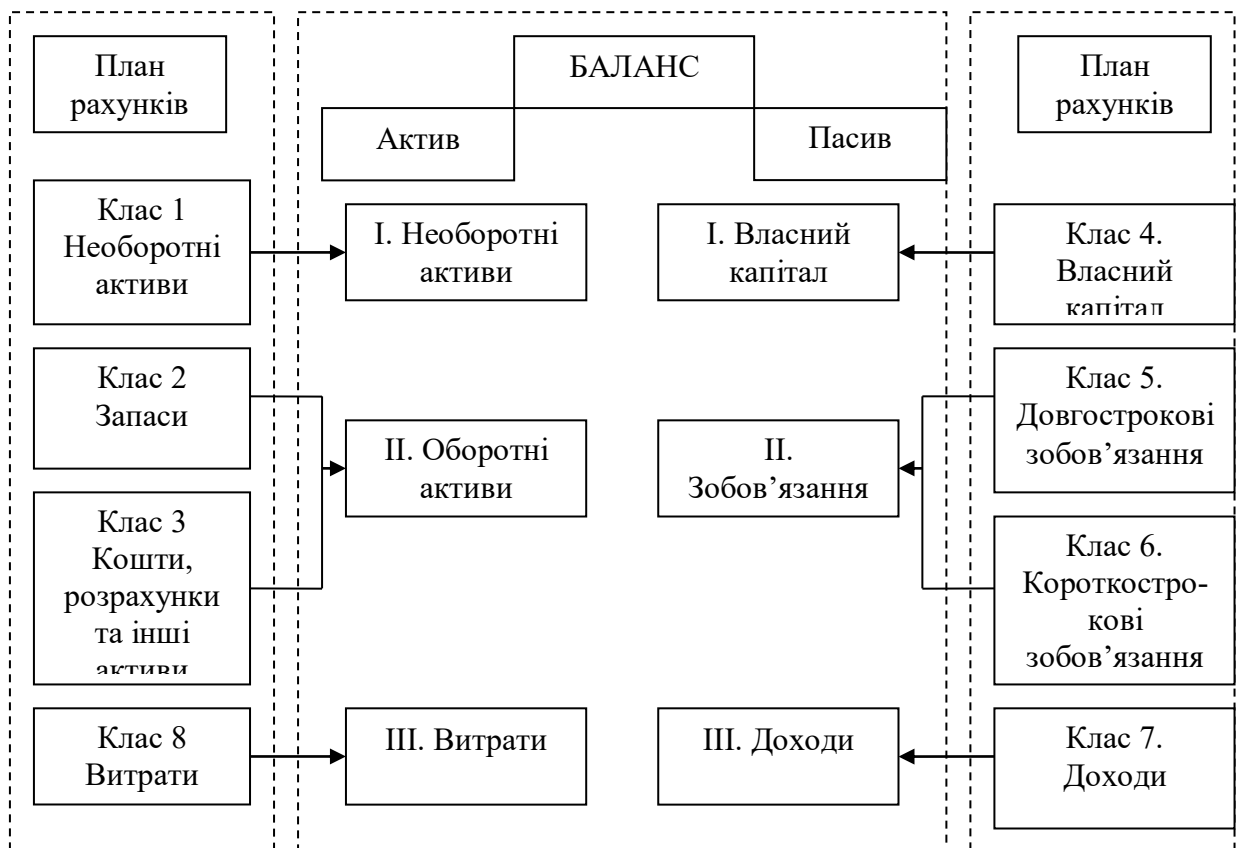

Рис. 2.1 Взаємозв'язок Плану рахунків і балансу

Розглянемо порядок складання балансу (форма №1) станом на 1 січня 2021 року Петрівської селищної ради. Нижче в таблиці 2.2 наведені лише ті рядки, які заповнені в балансі за 2021 рік

Таблиця 2.2

Порядок складання балансу за 2021 рік Петрівської селищної ради

Показник	Код рядка	На початок року	На кінець року	Дані бухгалтерського обліку, на підставі яких сформовано відповідну суму
Актив				
I. Необоротні активи				
Основні засоби:				
Залишкова вартість	120	783998,00	1346799,00	Різниця між рядками 122 та 121
Знос	121	2061055,00	2250702,00	Кредитове сальдо по рахунку 131
Первісна вартість	122	2845053,00	3597501,00	Дебетове сальдо по рахункам 101-109
Інші необоротні матеріальні активи				
Залишкова вартість	130	272676,71	413874,00	Різниця між рядками 132 та 131
Знос	131	272676,00	295508,00	
Первісна вартість	132	545352,71	709382,00	Дебетове сальдо по рахункам 111-118
II. Оборотні активи				
Матеріали і продукти харчування	150	137256,81	153186,34	Дебетове сальдо по рахункам 205, 231- 239
Малоцінні та швидкозношувані предмети	160	36457,09	32551,92	Дебетове сальдо по рахунку 221
Рахунки в казначействі спеціального фонду	260	983372,41	905130,24	Сума рядків 261- 264
Спеціальні реєстраційні рахунки для обліку коштів, отриманих як плата за послуги	261	983372,41	905130,24	Дебетове сальдо по рахунку 323
Каса	280	2,41	2,41	Дебетове сальдо по рахунку 301 «Каса в національній валюті»
Баланс	320	2213763,43	2851543,91	
Пасив				
I. Власний капітал				
Фонд у необоротних активах	330	1056674,71	1760673,00	Кредитове сальдо по рахунку 401
Фонд у малоцінних та швидкозношуваних предметах	340	36457,09	32551,92	Кредитове сальдо по рахунку 411
Результат виконання	350	20610,23	15916,13	Кредитове сальдо

Показник	Код рядка	На початок року	На кінець року	Дані бухгалтерського обліку, на підставі яких сформовано відповідну суму
кошторису за загальним фондом				по рахунку 431
Результат виконання кошторису за спеціальним фондом	360	1043601,38	968294,68	Кредитове сальдо о рахунку 432
Кредиторська заборгованість	420	56420,02	74108,18	Сума рядків 421-429
Розрахунки з поставачальниками, підрядниками та замовниками за виконані роботи й надані послуги	421	53770,54	74108,18	Кредитове сальдо по рахунку 63
Розрахунки з підзвітними особами	427	2649,48		Кредитове сальдо по рахунку 362
Баланс	480	2213763,43	2851543,91	

2.3. Порядок та контроль складання звіту про фінансові результати

Між балансом та звітом про виконання кошторису існує безпосередній зв'язок, який проявляється в рядках 350 «Результати виконання кошторису за загальним фондом» та 360 «Результати виконання кошторису за спеціальним фондом».

Усі доходи й видатки загального і спеціального фондів завершальними оборотами наприкінці року списують на результати виконання кошторису. Крім того, на результати виконання кошторису списуються доходи й видатки за іншими джерелами власних надходжень бюджетних установ, вартість переоцінених запасів та матеріалів, а також таких, що отримані від ліквідації, розбирання матеріальних цінностей, оприбутковані за результатами інвентаризації та нараховані курсові різниці. Також на результати фінансової діяльності наприкінці кварталу відносять депонентську та кредиторську

заборгованість, терміни позовної давності яких минули, та безнадійну до стягнення дебіторську заборгованість.

Не списують на результати фінансової діяльності витрати виробничих (навчальних майстерень, підсобних господарств, за договорами з науково-дослідних робіт, з виготовлення експериментальних пристроїв тощо) за незавершеними або завершеними, але не зданими роботами.

Фінансовий результат складається з результату виконання кошторису загального та спеціального фондів окремо, за Порядком, визначеним Державним казначейством України Про порядок здійснення річних заключних оборотів від 02.01.2002 р. № 07-04/3-5.

Для визначення фінансового результату установи від надання державних послуг, реалізації продукції, надання інших послуг відповідно до кошторису установи як за загальним, так і за спеціальним фондами, за результатами року призначений рахунок № 43 «Результати виконання кошторисів».

Рахунок поділяється на субрахунки:

- № 431 «Результат виконання кошторису за загальним фондом»;
- № 432 «Результат виконання кошторису за спеціальним фондом».

Основні бухгалтерські проведення, за якими здійснюють річні завершальні обороти зі списання доходів та видатків бюджетних установ і виведення результатів фінансової діяльності установи, наведено у табл. 8.2.

Залишок на рахунку № 43 «Результати виконання кошторису» на кінець року обліковують розрахунковим способом, він може бути як кредитовим, так і дебетовим і відображатися в пасиві балансу у вигляді додаткового чи від'ємного сальдо. Наприклад, результат переоцінювань (курсові різниці) може впливати як на збільшення доходів бюджетної установи, так і на збільшення видатків. Списання депонентської та кредиторської заборгованості, термін позовної давності яких минув, збільшує доходи, а списана безнадійна до стягнення дебіторська заборгованість із простроченими термінами позовної давності збільшує видатки.

Непрофінансовані та невикористані асигнування за вказаними видатками свідчать про наявність кредиторської й дебіторської заборгованості установи, що відображено у звітності ф. № 7 «Звіт про заборгованість бюджетних установ».

Синтетичний облік операцій із виведення фінансового результату виконання кошторису установи за загальним та спеціальним фондами відображають окремо за загальним та спеціальним фондом у меморіальному ордері № 14.

Аналітичний облік за субрахунками № 431 та 432 ведуть окремо за кожним фондом на картках ф. № 292а (у книзі ф. № 292).

Отже, в 2021 році в Петрівській селищній раді по субрахункам 431 «Результат виконання кошторису за загальним фондом» та 432 «Результат виконання кошторису за спеціальним фондом» були відображені наступні операції (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Операції по рахункам 431 «Результат виконання кошторису за загальним фондом» та 432 «Результат виконання кошторису за спеціальним фондом» та їх узгодженість з балансом установи за 2021 рік та даними звітів про надходження та використання коштів загального та спеціального фондів за 2021 рік

№	Операції по рахункам 431, 432	Дт	Кт	Сума, грн.	Показник балансу або Звіту за формою №2д	Показник звіту про результати фінансової діяльності за формою №9
Результат виконання кошторису за загальним фондом						
1.	Сальдо по рахунку 431		*	20610,23	Рядок 350 розділу І «Власний капітал» пасиву балансу графа 3 «На початок року»	Ряд. 090 «Фінансовий результат за загальним фондом» (графа 3)
2.	Списано отриманих за поточний рік асигнувань	701	431	8238236,36	п.6 «Надійшло коштів за звітний період» Звіту за формою №2д	Ряд. 010 «Отримані доходи» (графа 4)

№	Операції по рахункам 431, 432	Дт	Кт	Сума, грн.	Показник балансу або Звіту за формою №2д	Показник звіту про результати фінансової діяльності за формою №9
3.	Списано видатки поточного року, проведених за рахунок коштів загального фонду	431	801	8242930,46	п.9 «Фактичні видатки» Звіту за формою №2д	Ряд.020 «Проведені видатки звітнього року» (графа 4)
4.	Сальдо по рахунку 431		*	15916,13	Рядок 350 розділу І «Власний капітал» пасиву балансу графа 4 «На кінець року»	Ряд. 090 «Фінансовий результат за загальним фондом» (графа 4)
Результат виконання кошторису за спеціальним фондом						
1.	Сальдо по рахунку 432		*	1043601,38	Рядок 360 розділу І «Власний капітал» пасиву балансу графа 3 «На початок року»	Ряд. 900 «Фінансовий результат за спеціальним фондом» (графа 3)
2.	Списано отриманих за поточний рік асигнувань	711-716	432	2433257,72	п.8 «Надійшло коштів за звітний період» звіту №4-1м, п.7 «Надійшло коштів» звіту №4-2м, п. 8 «Надійшло коштів» звіту №4-3м	Ряд. 100 «Отримані доходи» (графа 4)
3.	Сума коштів відповідного джерела надходжень спеціального фонду минулого звітнього періоду, яка була відповідно до законодавства України	432	711-716	33567,54		Ряд.200 «Перераховано залишок» (графа 4)

№	Операції по рахункам 431, 432	Дт	Кт	Сума, грн.	Показник балансу або Звіту за формою №2д	Показник звіту про результати фінансової діяльності за формою №9
	перерахована у звітному періоді (повернена установі, що надала ці кошти, перерахована до бюджету тощо) та не є касовими видатками, а також не може бути віднесена на зменшення надходжень звітнього року					
3.	Списано видатки поточного року, проведених за рахунок коштів спеціального фонду	432	811-813	706575,42	п. 11 «Фактичні видатки» звіту за формою №4-1м, п. 9 «Фактичні видатки» звіту №4-2м, п. 10 «Фактичні видатки» звіту №4-3м	Ряд.400 «Проведені видатки»
4.	Сальдо по рахунку 432		*	968294,68	Рядок 360 розділу І «Власний капітал» пасиву балансу графа 4 «На кінець року»	Ряд. 900 «Фінансовий результат за спеціальним фондом» (графа 4)

Як свідчать наведені дані, на початок 2021 року по Петрівській селищній раді рахувалося кредитове сальдо по рахункам 431 та 432, що свідчить про перевищення касових видатків над фактичними в попередніх роках, відповідно, по загальному фонду на 20610,23 грн. та по спеціальному фонду – на 1043601,38 грн.

В 2021 році фактичні видатки по загальному фонду перевищили касові на 20115 грн. Внаслідок цього залишок по рахунку 431 зменшився і станом

на 31.12.2021 р. склав 469447,91 грн., що і відображено в балансі установи в графі «Залишок на кінець року» по ряд. 350 «Результат виконання кошторису за загальним фондом». Навпаки, фактичні видатки по спеціальному фонду в 2021 році виявилися меншими за касові на 84914,04 грн. Внаслідок цього залишки по рахунку 432 збільшився і станом на 31.12.2021 р. склав 448696,92 грн., що і відображено в балансі установи в графі «Залишок на кінець року» по ряд. 360 «Результат виконання кошторису за спеціальним фондом»

У разі отримання асигнувань розпорядниками бюджетних коштів з державного і місцевих бюджетів для виконання функціональних повноважень форма N 9д, N 9м (додаток 2) складається окремо за коштами відповідного бюджету.

Висновки до розділу 2

Основна увага при дослідженні порядку складання форм звітності була приділена балансу та звіту про результати фінансової діяльності (форма №9).

Бухгалтерський баланс – це звіт про фінансовий стан установи, що відображає її активи, пасиви та капітал у синтезованому вигляді на певну дату. Між балансом та звітом про виконання кошторису існує безпосередній зв'язок, який проявляється в рядках 350 «Результати виконання кошторису за загальним фондом» та 360 «Результати виконання кошторису за спеціальним фондом», дані для яких розраховуються та відображаються безпосередньо у звіті про результати фінансової діяльності (форма №9).

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕТРІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ З ВИКОРИСТАННЯМ ДАНИХ ЗВІТНОСТІ

3.1. Формування та виконання доходної частини сільського бюджету Петрівської селищної ради Кіровоградського району Кіровоградської області

Сільський бюджет Петрівської селищної ради Кіровоградського району складається з загального та спеціального фонду. В складі сільського бюджету присутні всі три складові: податкові надходження, неподаткові надходження та офіційні трансфerti.

В 2019-2021 рр. в період дії старої редакції Бюджетного кодексу порядок формування доходів сільського бюджету був наступний.

До складу доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, належали такі податки і збори (обов'язкові платежі):

- 1) податок з доходів фізичних осіб;
- 2) державне мито в частині, що належить відповідним бюджетам;
- 3) плата за ліцензії на провадження певних видів господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних рад;
- 4) плата за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, що справляється виконавчими органами відповідних рад;
- 5) плата за торговий патент на здійснення деяких видів підприємницької діяльності (за винятком плати за придбання торгових патентів пунктами продажу нафтопродуктів (автозаправними станціями, заправними пунктами), що справляється виконавчими органами відповідних рад;
- 6) надходження адміністративних штрафів, що накладаються

виконавчими органами відповідних рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;

7) єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва у частині, що належить відповідним бюджетам.

До доходів місцевих бюджетів, що не враховувалися при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належали:

1) місцеві податки і збори, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування;

2) 100 відсотків плати за землю - для бюджетів міст Києва та Севастополя; 75 відсотків плати за землю - для бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення; 60 відсотків плати за землю - для бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;

3) податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів у частині, що зараховується до відповідного бюджету;

4) надходження сум відсотків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами;

5) податок на промисел, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

6) надходження дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, що є у власності відповідної територіальної громади;

7) плата за забруднення навколишнього природного середовища у частині, що зараховується до відповідного бюджету;

8) кошти від відчуження майна, яке знаходиться у комунальній власності, в тому числі від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебуває у комунальній власності;

9) фіксований сільськогосподарський податок у частині, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування;

- 10) плата за оренду майнових комплексів, що знаходяться у комунальній власності;
- 11) надходження від місцевих грошово-речових лотерей;
- 12) плата за гарантії, надані з дотриманням умов Бюджетного кодексу;
- 13) гранти та дарунки у вартісному обрахунку;
- 14) власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок коштів відповідного бюджету;
- 15) податок на прибуток підприємств комунальної власності;
- 16) платежі за спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення;
- 17) інші надходження, передбачені законом.

Зміна доходів загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2019-2021 рр. була неоднаковою: в 2020 році їх обсяг суттєво знизився, а в 2021 році зріс, перевищивши обсяг 2020 року. Так, в 2020 році планові доходи без урахування трансфертів становили 198101 грн., фактично надійшло – 205457 грн. Доходи з урахування офіційних трансфертів становили за планом 467701 грн., а фактично – 475057 грн. В 2020 році планові доходи без урахування трансфертів становили 204207 грн., фактичні – 210199 грн. Доходи з урахуванням трансфертів за 2020 рік становили: за планом 423860 грн., фактично – 429852 грн. В 2021 році планові доходи без урахування трансфертів становили 229632 грн., а фактичні – 274383 грн. Доходи з урахуванням трансфертів склали: за планом – 525424 грн., фактично – 563587 грн.

Отже, за 2019-2021 рр. фактичні податкові і неподаткові надходження надходження до сільського бюджету Петрівської селищної ради збільшилися на 68926 грн. або на 33,5%. Офіційні трансферти зросли з 269600 грн. до 289204 грн. , тобто на 19604 грн. або на 7,3%. Загальні доходи з урахуванням трансфертів зросли на 88530 грн. або на 18,6%.

Таблиця 3.1

**Аналіз зміни обсягу складових загального та спеціального фондів
сільського бюджету Петрівської селищної ради**

	2019	2020	2021	Зміни за 2019-2021 рр.	
				Грн.	%
Загальний фонд	475057	429852	563587	88530	18,6%
Податкові надходження	199096	198782	255185	56089	28,2%
Неподаткові надходження	6361	11417	19198	12837	201,8%
Офіційні трансферти	269600	219653	289204	19604	7,3%
Спеціальний фонд	10418	47781	27836	17418	167,2%
Податкові надходження	4925	6140	6166	1241	25,2%
Неподаткові надходження	4295	35635	6519	2224	51,8%
Офіційні трансферти	0	4566	14491	14491	100,0%
Цільові фонди	1198	1440	660	-538	-44,9%
Разом загальний та спеціальний фонд	485475	477633	591423	105948	21,8%
Податкові надходження	204021	204922	261351	57330	28,1%
Неподаткові надходження	10656	47052	25717	15061	141,3%
Офіційні трансферти	269600	224219	303695	34095	12,6%
Цільові фонди	1198	1440	660	-538	-44,9%

Обсяг доходів спеціального фонду, навпаки, суттєво збільшився в 2020 році. Якщо в 2019 році доходи спеціального фонду складали 10418 грн., то в 2020 році – 47781 грн. В 2021 році обсяг доходів знизився до 27836 грн. що на 17418 грн. більше обсягу 2019 року.

Практично всі складові загального та спеціального фондів сільського бюджету Петрівської селищної ради збільшилися за 2019-2021 рр. Податкові надходження загального фонду зросли зі 199096 грн. до 255185 грн., тобто

на 56089 грн. або на 28,2%. Податкові надходження спеціального фонду зросли на 25,2% - з 4925 грн. до 6166 грн.

Неподаткові надходження загального фонду зросли майже в 3 рази – в 2019 році вони склали 6361 грн., а в 2021 році – 19198 грн. Неподаткові надходження спеціального фонду збільшилися з 4295 грн. до 6519 грн., тобто на 2224 грн. або на 51,8%.

Обсяг офіційних трансфертів загального фонду зріс всього на 7,3% і в 2021 році склав 289204 грн. Офіційні трансферти були закладені в спеціальний фонд сільського бюджету лише в 2020 та 2021 роках, відповідно, в обсязі 4566 грн. та 14491 грн.

В складі доходів спеціального фонду присутні цільові фонди, обсяг яких дещо зменшився. В 2019 році їх сума складала 1198 грн., а в 2021 році – 660 грн, що на 45% менше.

Така зміна абсолютного розміру складових загального та спеціального фондів сільського бюджету Петрівської селищної ради спричинила незначну зміну питомої ваги по загальному фонду і значну зміну по спеціальному фонду. В складі доходів загального фонду податкові надходження займали 41,9% в 2019 році, а в 2021 році на 3,4 процентних пункти більше, тобто 45,3%. Питома вага неподаткових надходжень загального фонду зросла з 1,3% до 3,4%. Відповідно зменшилася питома вага офіційних трансфертів – з 56,8% в 2019 році до 51,3% в 2021 році.

Питома вага податкових надходжень спеціального фонду суттєво зменшилася – в 2019 році вона складала 47,3%, а в 2021 році склала лише 22,2%. Так само майже в 2 рази зменшилася питома вага неподаткових надходжень - з 41,2% до 23,4%. На 9 процентних пункти з 11,5% до 2,4% зменшилася частка коштів цільових фондів. Відповідно суттєво зросла питома вага офіційних трансфертів – в 2021 році вона склала 52,1%, а в 2019 році офіційних трансфертів до спеціального фонду не планувалося.

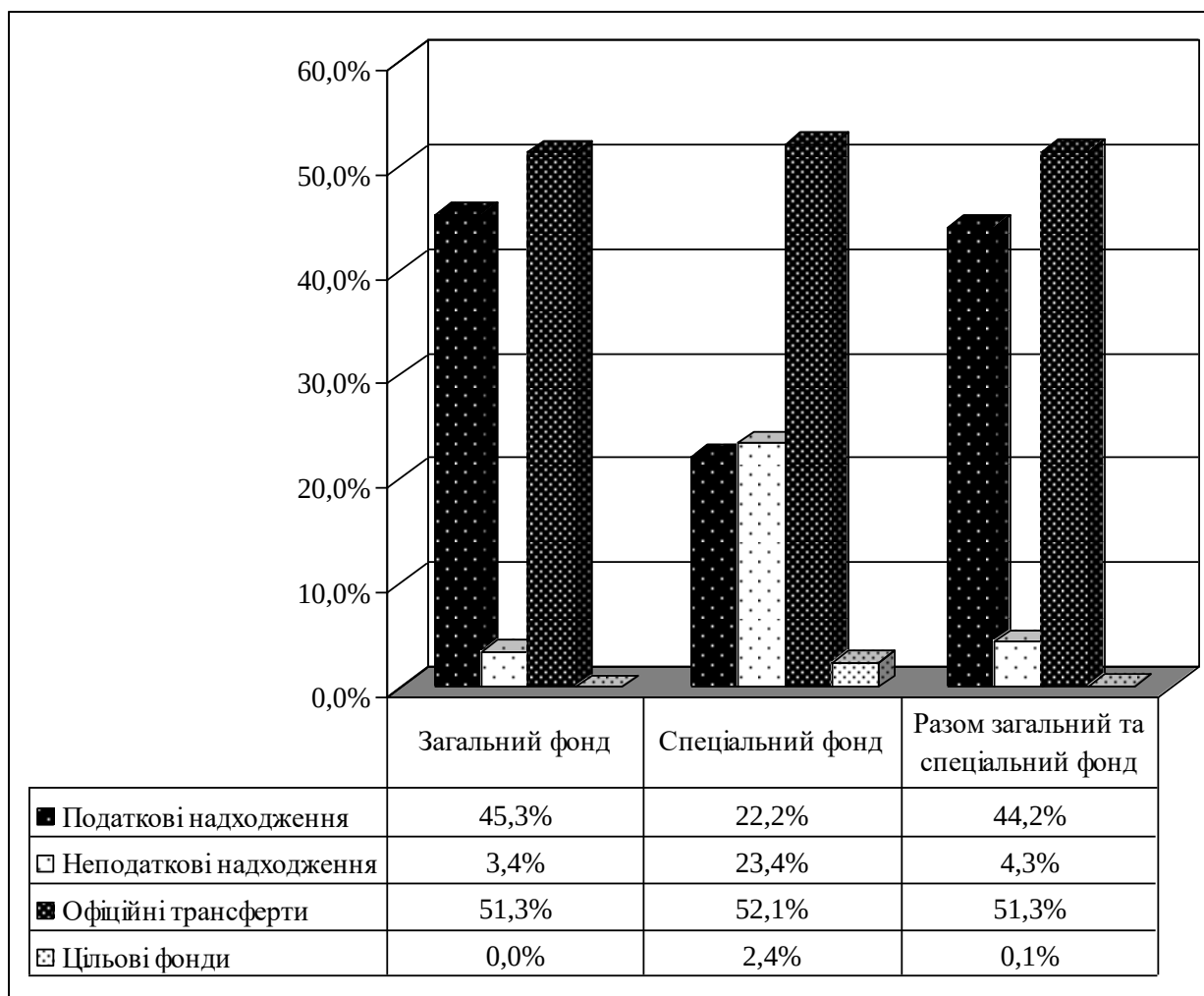

Рис. 3.1. Структура доходів загального та спеціального фондів сільського бюджету Петрівської селищної ради

Проаналізуємо структуру податкових, неподаткових надходжень та офіційних трансфертів загального та спеціального фондів сільського бюджету Петрівської селищної ради.

В складі податкових надходжень найбільшу частку займають податок з доходів фізичних осіб (47,2%) та плата за землю (41,5%). Фіксований сільськогосподарський податок займає 7,4% в складі податкових надходжень сільської ради. Частка інших податків не перевищує 3% (частка єдиного податку становила 2,7%, комунального податку – 0,2%, плата за торговий патент – 0,9%).

Таблиця 3.2

Аналіз зміни питомої ваги складових загального та спеціального фондів сільського бюджету Петрівської селищної ради

	2019	2020	2021	Зміни за 2021-2019 рр.
Загальний фонд				
Податкові надходження	41,9%	46,2%	45,3%	3,4%
Неподаткові надходження	1,3%	2,7%	3,4%	2,1%
Офіційні трансферти	56,8%	51,1%	51,3%	-5,4%
Спеціальний фонд				
Податкові надходження	47,3%	12,9%	22,2%	-25,1%
Неподаткові надходження	41,2%	74,6%	23,4%	-17,8%
Офіційні трансферти	0,0%	9,6%	52,1%	52,1%
Цільові фонди	11,5%	3,0%	2,4%	-9,1%
Разом загальний та спеціальний фонд				
Податкові надходження	42,0%	42,9%	44,2%	2,2%
Неподаткові надходження	2,2%	9,9%	4,3%	2,2%
Офіційні трансферти	55,5%	46,9%	51,3%	-4,2%
Цільові фонди	0,2%	0,3%	0,1%	-0,1%

В складі неподаткових надходжень найбільшу питому вагу займають адміністративні штрафи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху – 74,8%. Частка державного мита становила 19,6%, а надходження від орендної плати за користування комунальною власністю – 5,5%.

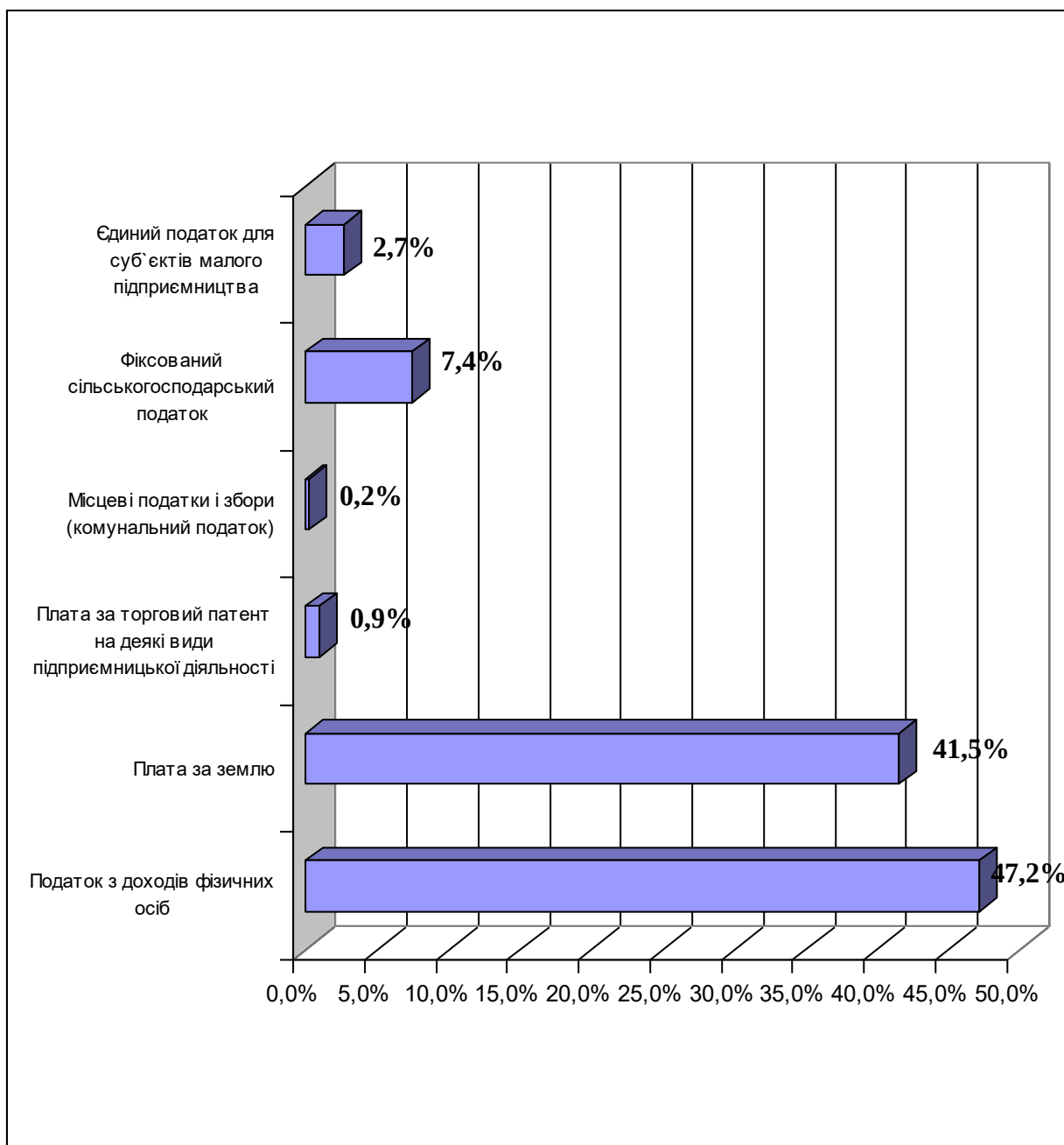

Рис. 3.2 Структура податкових надходжень загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради

Офіційні трансфери загального фонду представлені дотаціями та субвенціями. В 2021 році сума дотації вирівнювання становила 86% всього обсягу офіційних трансфертів. Субвенції з державного бюджету на проведення виборів народних депутатів складала 7,8%, інші дотації – 6,2%.

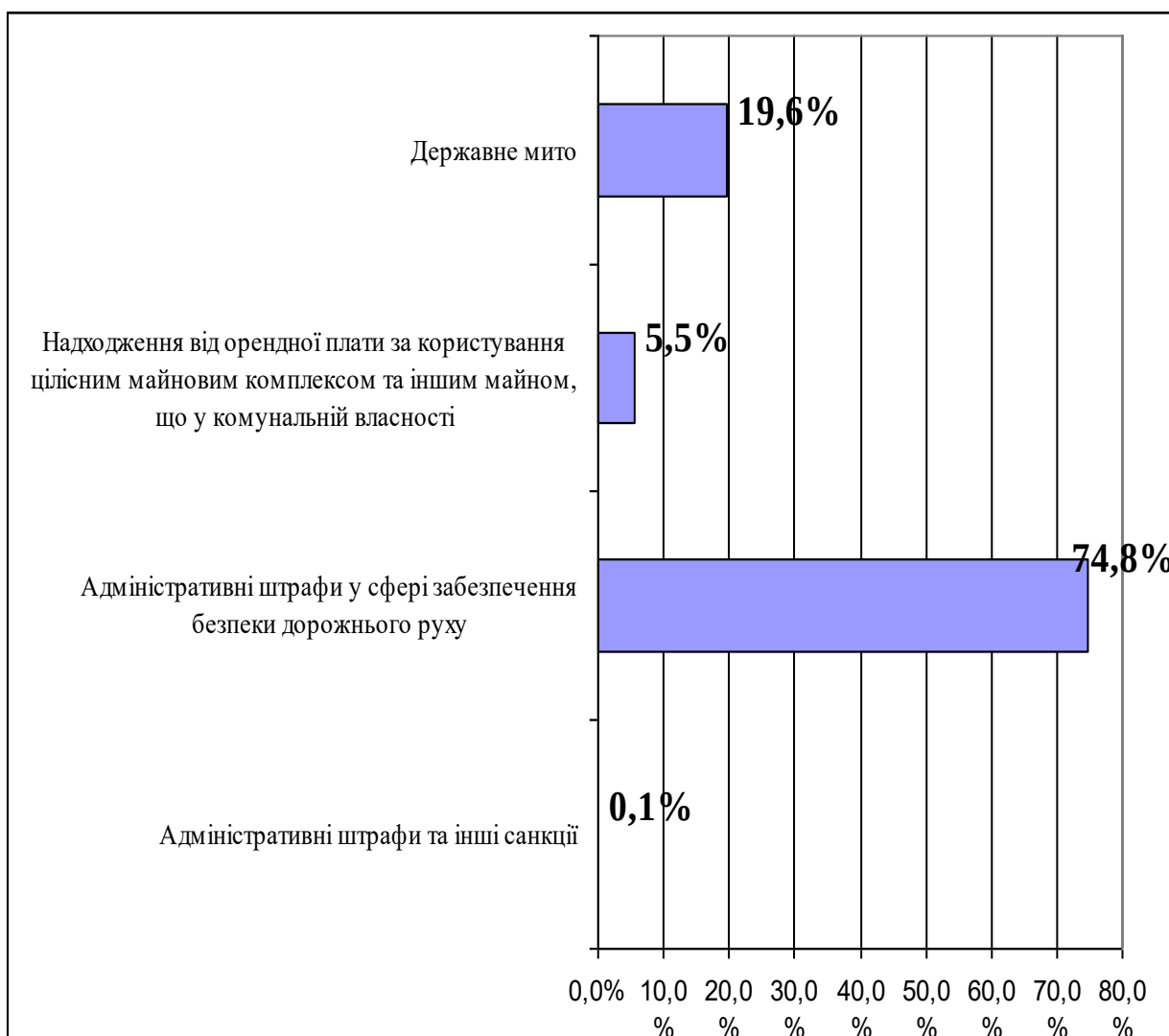

Рис. 3.3 Структура неподаткових надходжень загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради

Податкові надходження спеціального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради представлені податком з власників транспортних засобів. При цьому 46% - це надходження від юридичних осіб, а 54% - від фізичних осіб.

Неподаткові надходження представлені власними надходженнями бюджетних установ. При цьому 93% - це плата за послуги, що надаються бюджетними установами, а 7% - інші джерела власних надходжень.

Рис. 3.4 Структура офіційних трансфертів загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради

Офіційні трансферти представлені субвенціями. Кошти цільових фондів включають кошти від сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища.

Отже, результати аналізу доходів сільського бюджету Петрівської селищної ради показали, що за 2019-2021 рр. їх розмір постійно зростає, при цьому зростають всі складові. Доходи загального фонду формуються в основному за рахунок податкових надходжень (податок з доходів фізичних осіб, плата за землю, фіксований сільськогосподарський податок, єдиний податок, плата за торговий патент та комунальний податок) та офіційних трансфертів (дотація вирівнювання та субвенції – на проведення виборів

народних депутатів в 2021 році). Доходи спеціального фонду формуються за рахунок податку з власників транспортних засобів, власних надходжень бюджетних установ та коштів цільових фондів у вигляді збору за забруднення навколишнього середовища. Відмінністю 2021 року є наявність субвенцій в складі доходів спеціального фонду, що спричинило зменшення частки податкових надходжень майже в 2 рази.

3.2. Фінансування видатків з сільського бюджету Петрівської селищної ради Кіровоградського району Кіровоградської області

В 2019-2021 рр. до видатків, які здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належали видатки на:

- 1) органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення;
- 2) освіти:
дошкільну освіту;
загальну середню освіту (школи - дитячі садки);
- 3) первинну медико-санітарну, амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу (дільничні лікарні, медичні амбулаторії, фельдшерсько-акушерські та фельдшерські пункти);
- 4) сільські, селищні та міські палаци культури, клуби та бібліотеки;
- 5) місцеву міліцію.

До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належали видатки на:

- 1) місцеву пожежну охорону;
- 2) позашкільну освіту;
- 3) соціальний захист та соціальне забезпечення;

- а) програми місцевого значення стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї;
- б) місцеві програми соціального захисту окремих категорій населення;
- в) програми соціального захисту малозабезпеченої категорії учнів професійно-технічних навчальних закладів;
- 4) місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів;
- 5) культурно-мистецькі програми місцевого значення;
- 6) програми підтримки кінематографії та засобів масової інформації місцевого значення;
- 7) місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту;
- 8) типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури місцевого значення;
- 9) транспорт, дорожнє господарство:
 - а) регулювання цін на послуги метрополітену за рішеннями органів місцевого самоврядування;
 - б) експлуатацію дорожньої системи місцевого значення (в тому числі роботи, що проводяться спеціалізованими монтажньо-експлуатаційними підрозділами);
 - в) будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення;
- 10) заходи з організації рятування на водах;
- 11) обслуговування боргу органів місцевого самоврядування;
- 12) програми природоохоронних заходів місцевого значення;
- 13) управління комунальним майном;
- 14) регулювання земельних відносин;
- 15) інші програми, затверджені відповідною радою згідно із законом.

Обсяг профінансових видатків з сільського бюджету Петрівської селищної ради зріс в 2021 році у порівнянні з 2019 роком на 59958,06 грн. або на 12%. При цьому профінансові (касові) видатки загального фонду зросли на 44103 грн. або на 9%, а профінансовані (касові) видатки

спеціального фонду зросли на 15855,47 грн. або на 143%. При цьому в 2020 році суттєво зменшилися видатки загального фонду і зросли видатки спеціального фонду, але в сукупності видатки 2020 року були меншими за рівень 2019 року на 7489 грн.

Таблиця 3.3

**Аналіз зміни обсягу складових загального та спеціального фондів
сільського бюджету Петрівської селищної ради**

	2019	2020	2021	Зміни за 2021-2019 рр.	
				Грн.	%
Загальний фонд					
План	474819	433059	525424	50605	11%
Фінансування (касові видатки)	472706,4	432559,4	516809	44102,59	9%
Спеціальний фонд					
План	12084,96	52555,43	31020,43	18935,47	157%
Фінансування (касові видатки)	11116,96	43774,98	26972,43	15855,47	143%
Разом загальний та спеціальний фонд					
План	486904	485614,4	556444,4	69540,47	14%
Фінансування (касові видатки)	483823,4	476334,4	543781,4	59958,06	12%

З сільського бюджету Петрівської селищної ради Кіровоградської області за 2021 рік проведено видатків у сумі 543781,4 грн., або на 97,7% до затвердженого з урахуванням внесених змін плану, у тому числі по загальному фонду використано 516809 грн. (98,4%), по спеціальному фонду – 26972,4 грн. (87,0%).

Фінансування видатків сільського бюджету здійснено у повному обсязі зареєстрованих розпорядниками коштів фінансових зобов'язань. Частина зареєстрованих станом на 30 грудня 2021 року фінансових зобов'язань розпорядників та одержувачів коштів обласного бюджету за наявності коштів на їх рахунках залишилася непроплаченою органом казначейства. Зазначені видатки проведені в січні 2011 року.

Розглянемо виконання плану за окремими напрямками видатків загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради.

Таблиця 3.4

Виконання плану за окремими напрямками видатків загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2021 році

Група видатків	План	Касові видатки	% виконання
Органи місцевого самоврядування	206351	205191,3	99,44%
Дошкільні заклади освіти	38780	38605,48	99,55%
Поліклініки і амбулаторії (крім спеціалізованих поліклінік та загальних і спеціалізованих стоматологічних поліклінік)	157979	157852,3	99,92%
Фельдшерсько-акушерські пункти	30212	29725,12	98,39%
Благоустрій міст, сіл, селищ	18500	18500	100,00%
Бібліотеки	40262	40214,29	99,88%
Палаці і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу	4248	4216,49	99,26%
Проведення виборів народних депутатів	29092	22504,05	77,35%
Всього	525424	516809	98,36%

За рахунок загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради фінансуються видатки на державне управління (утримання органів місцевого самоврядування), освіту (утримання дитячих садків), охорону здоров'я (утримання поліклінік та амбулаторій, фельдшерсько-акушерських пунктів), культурний розвиток (утримання бібліотек, палаців, будинків культури, клубів), благоустрій сіл та селищ. За рахунок субвенцій з державного бюджету були профінансовані вибори народних депутатів.

На 100% було про фінансові видатки на благоустрій сіл та селищ. Найнижчий рівень фінансування був по групі видатків на проведення виборів народних депутатів – 77%. Всі інші видатки були профінансовані на 99%.

Розглянемо структуру видатків загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради.

Найбільшу питому вагу займають видатки на утримання органів місцевого самоврядування – 39,7%. Видатки соціального спрямування

займають 55.9%, при цьому видатки на утримання поліклінік та амбулаторій займають 30.5% всіх видатків.

Розглянемо стан фінансування видатків загального фонду за кодами економічної класифікації.

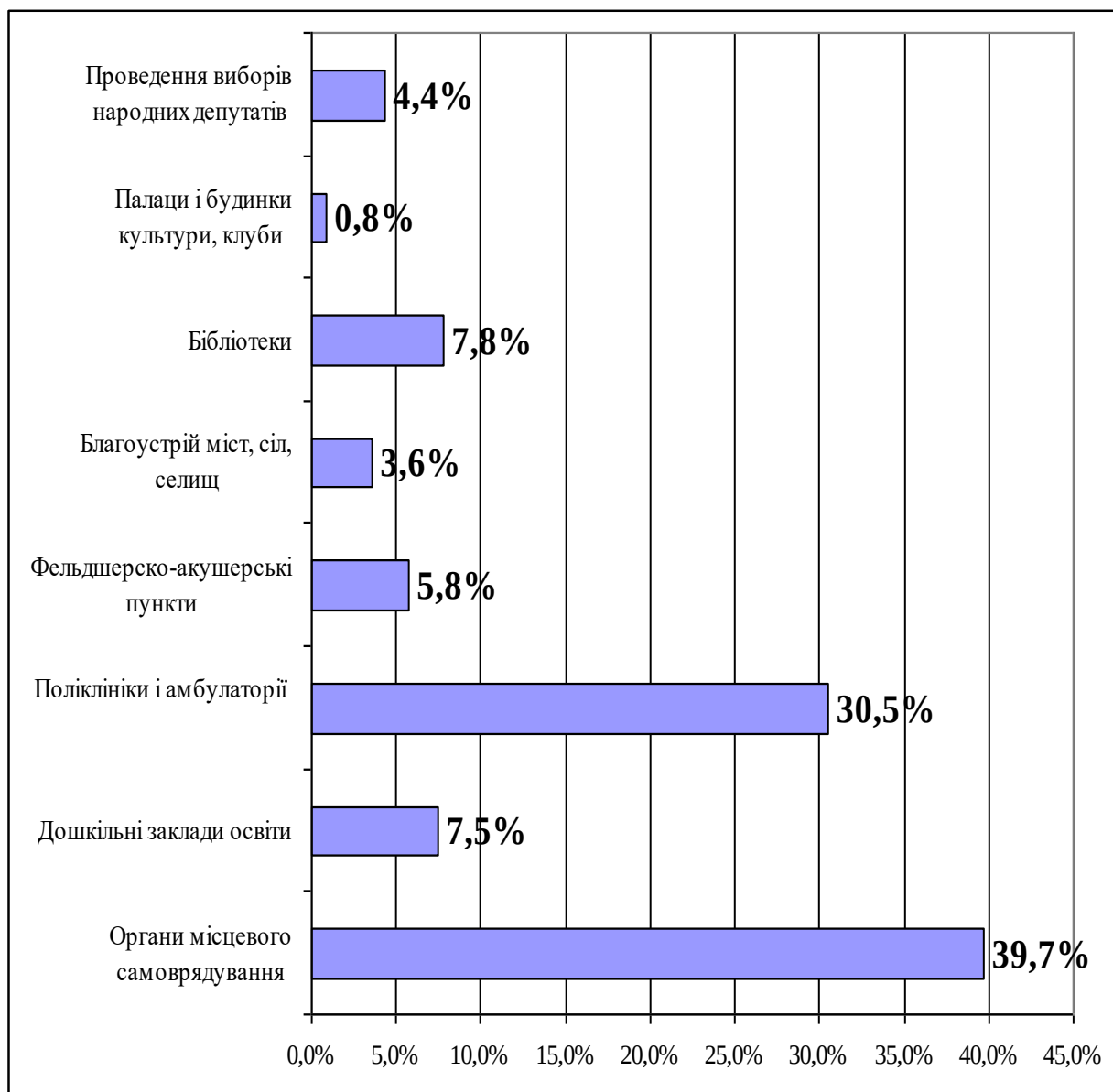

Рис. 3.5. Структура касових видатків загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2021 році

Таблиця 3.5

Виконання плану по видаткам загального фонду за кодами економічної класифікації в 2021 році

Код КЕКВ	Група видатків	План	Касові видатки	% виконання
1111	Заробітна плата	321493	321354	100,0%
1120	Нарахування на заробітну плату	116994	116896,1	99,92%
1131	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	12156	12135,86	99,83%
1132	Медикаменти та перев'язувальні матеріали	600	600	100,00%
1133	Продукти харчування	1417,13	1353,66	95,52%
1134	Оплата послуг (крім комунальних)	16303	16125,15	98,91%
1140	Витрати на відрядження	4409	3450	78,25%
1163- 1166	Оплата електроенергії та інших комунальних послуг	22959,87	22390,15	97,52%
1172	Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм (вибори народних депутатів)	29092	22504,05	77,35%
	Всього	525424	516809	98,36%

Повністю профінансованими (100%) були видатки на оплату праці та на придбання медикаментів. Найнижчий рівень фінансування – 78% - був по групі видатків на відрядження та на окремі заходи по реалізації державних програм (вибори народних депутатів). Решта видатків (нарахування на заробітну плату, придбання матеріалів та інвентарю, продуктів харчування, оплата комунальних та інших послуг) були профінансовані на 95-99%.

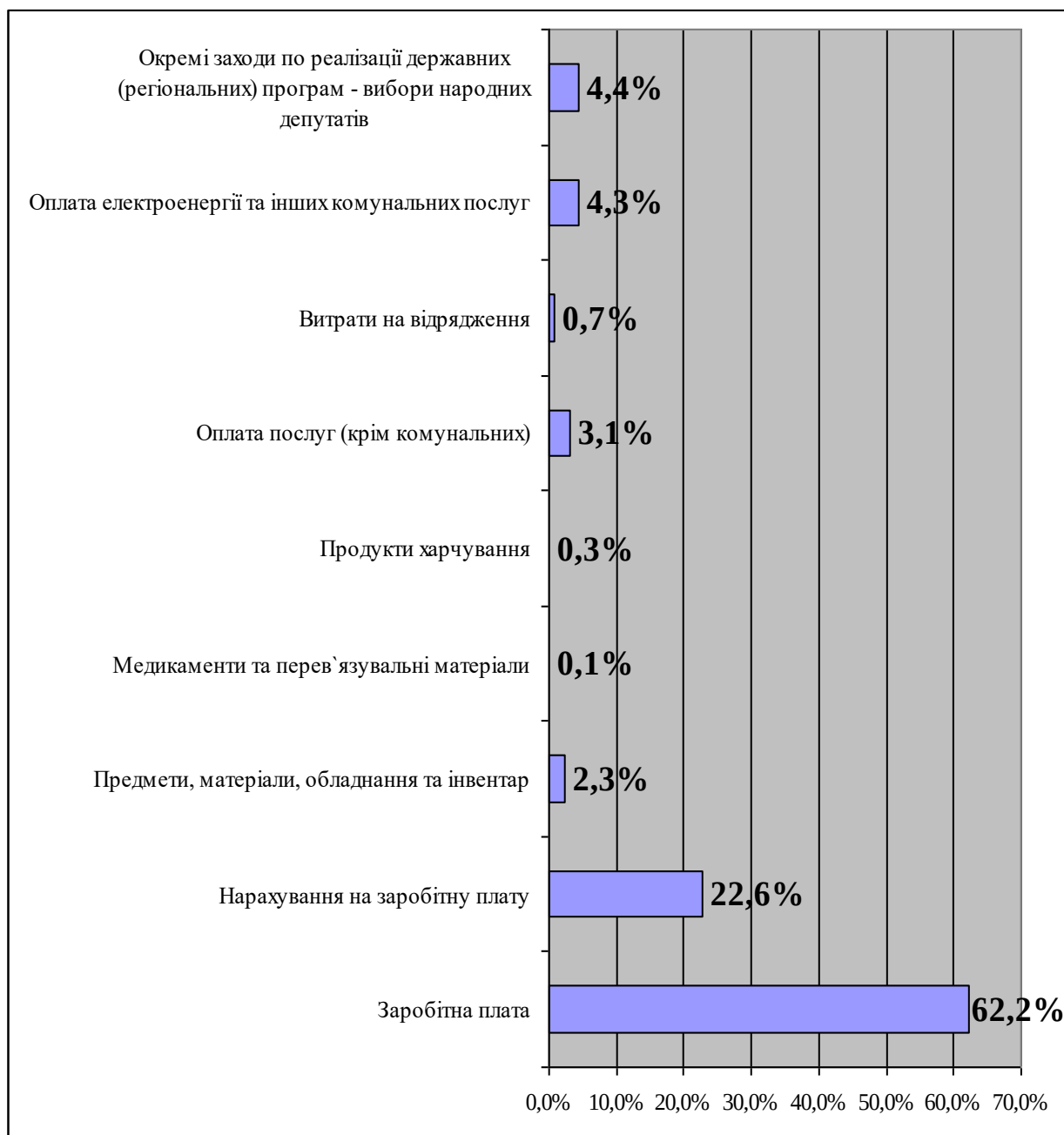

Рис. 3.6. Структура касових видатків загального фонду за кодами економічної класифікації в 2021 році

В структурі касових видатків загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради 85% займають видатки на оплату праці (62,2%) та нарахування на заробітну плату (22,6%). Питома вага всіх інших груп видатків не перевищує 5%.

Проаналізуємо стан фінансування та структуру видатків спеціального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради.

Таблиця 3.6

Виконання плану за окремими напрямками видатків спеціального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2021 році

Група видатків	План	Касові видатки	% виконання
Дошкільні заклади освіти	6081,43	6081,43	100,00%
Благоустрій міст, сіл, селищ	500	0	0,00%
Землеустрій	14491	14491	100,00%
Видатки на проведення робіт, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг	8548	6400	74,87%
Охорона та раціональне використання природних ресурсів	1400	0	0,00%
Всього	31020,43	26972,43	86,95%

За рахунок спеціального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради фінансуються видатки на освіту (утримання дитячих садків) та видатки на економічну діяльність (благоустрій сіл, землеустрій, ремонт та утримання автомобільних доріг, охорона та раціональне використання природних ресурсів.

В 2021 році не були профінансовані видатки на благоустрій сіл та селищ та на охорону природних ресурсів. Видатки на ремонт і утримання доріг були профінансовані на 75%. Повністю профінансованими були видатки на утримання дошкільних навчальних закладів та землеустрій.

Отже, в структурі касових видатків спеціального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2021 році 54% або 14491 грн. займали

видатки на землеустрій, 24% або 6400 грн. – видатки на ремонт і утримання доріг, 23% або 6081,43 грн. – видатки на утримання дитячих садків.

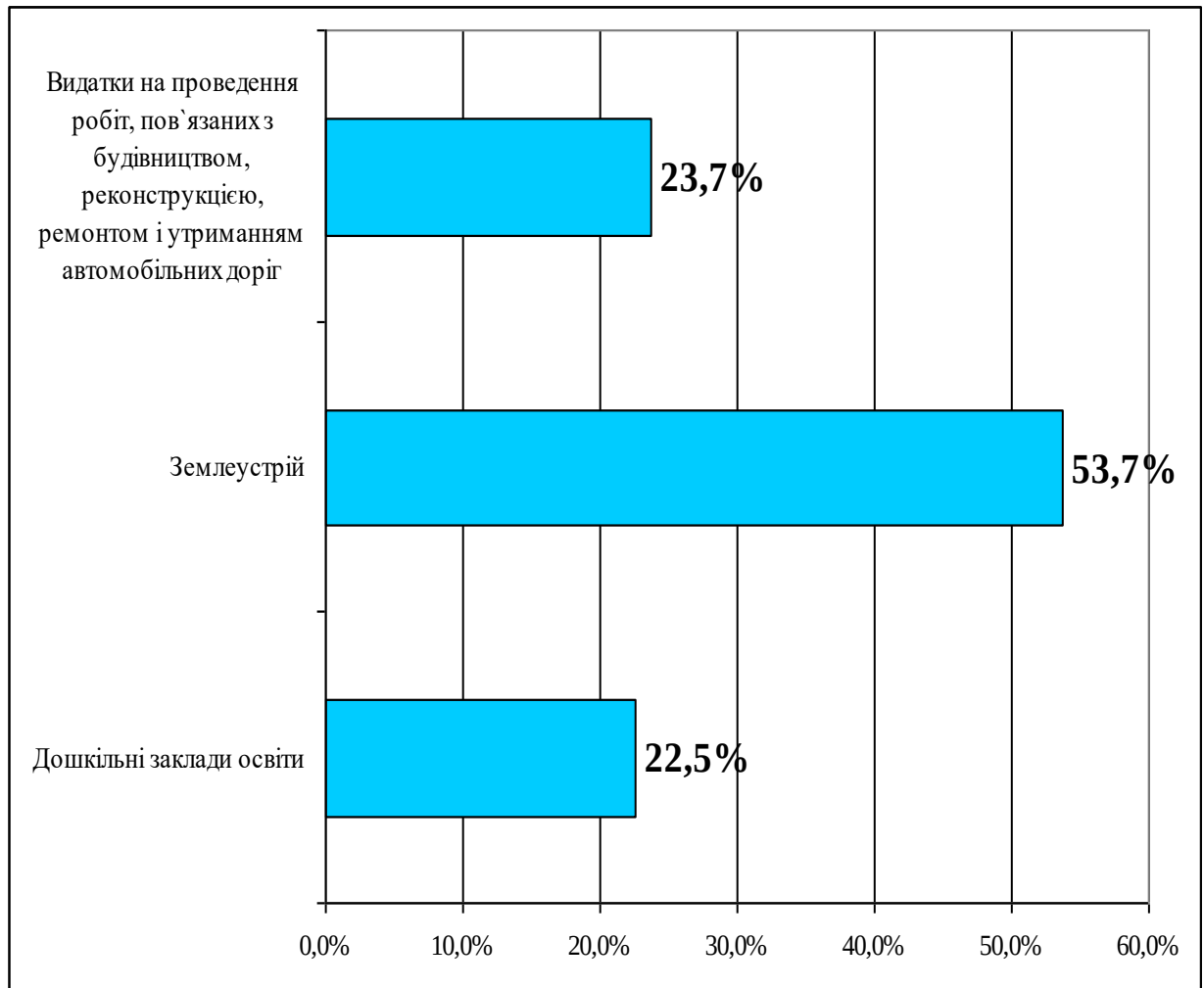

Рис. 3.7. Структура касових видатків спеціального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2021 році

Якщо згрупувати видатки спеціального фонду за кодами економічної класифікації, то можна побачити, що за рахунок коштів спеціального фонду фінансуються видатки на придбання продуктів харчування для дитячих садків (рівень їх фінансування склав в 2021 році 100%), видатки на оплату послуг для благоустрою та ремонту доріг (рівень їх фінансування – 61%) і видатки на заходи по державних програмах щодо землеустрою (рівень їх фінансування в 2021 році також склав 100%).

Структура касових видатків спеціального фонду за кодами економічної класифікації показує, що видатки на землеустрій становили 54%, на оплату послуг – 23,7% та на продукти харчування – 23%.

Таблиця 3.7

Виконання плану по видаткам спеціального фонду за кодами економічної класифікації в 2021 році

Код КЕКВ	Група видатків	План	Касові видатки	% виконання
1133	Продукти харчування	6081,43	6081,43	100,00%
1134	Оплата послуг (крім комунальних)	10448	6400	61,26%
1172	Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм - землеустрій	14491	14491	100,00%
	Всього	31020,43	26972,43	86,95%

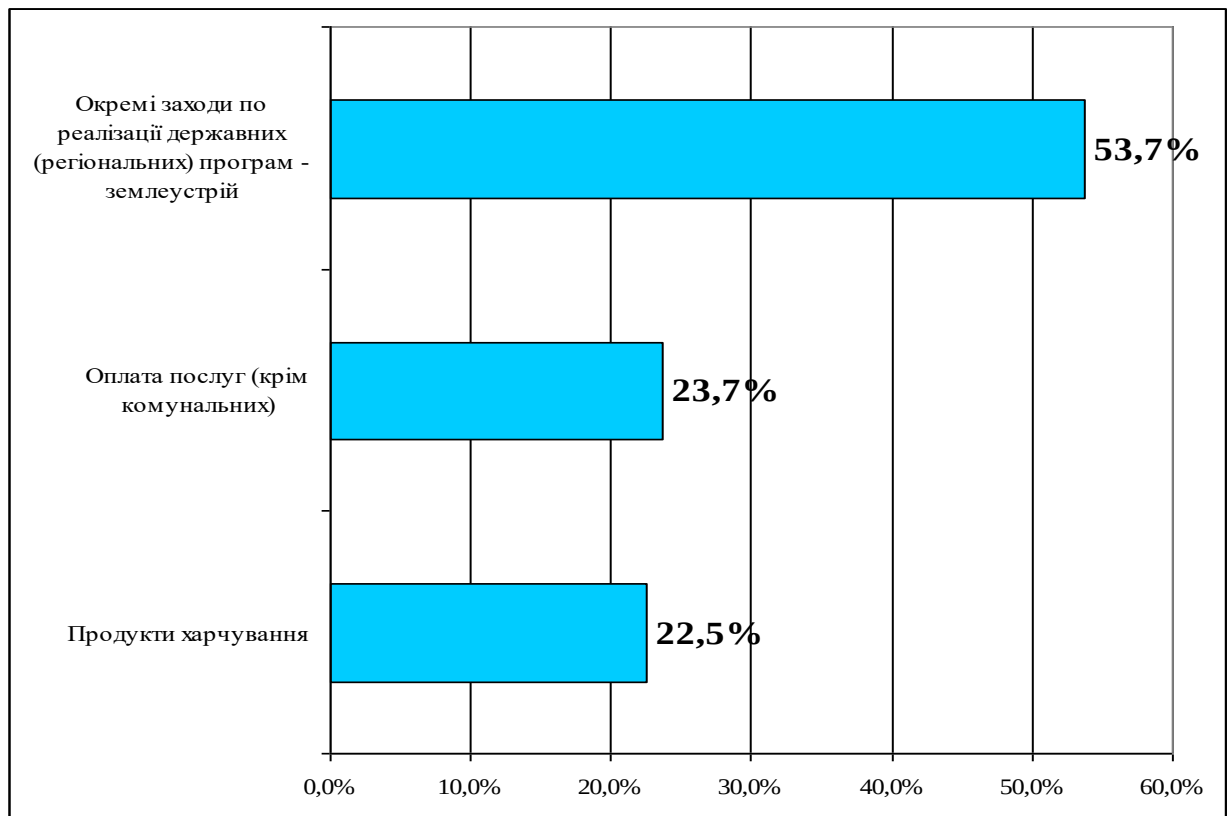

Рис. 3.8. Структура касових видатків спеціального фонду за кодами економічної класифікації в 2021 році

Результати аналізу видатків сільського бюджету Петрівської селищної ради показав, що їх обсяг зріс за 2019-2021 роки і рівень їх виконання в кожному році становить 97-98%.

За рахунок загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради фінансуються видатки на державне управління (утримання органів місцевого самоврядування), освіту (утримання дитячих садків), охорону здоров'я (утримання поліклінік та амбулаторій, фельдшерсько-акушерських пунктів), культурний розвиток (утримання бібліотек, палаців, будинків культури, клубів), благоустрій сіл та селищ. За рахунок субвенцій з державного бюджету були профінансовані вибори народних депутатів.

Але чіткої соціальної спрямованості видатків сільського бюджету не простежується, адже найбільшу питому вагу займають видатки на утримання органів місцевого самоврядування – 39,7%. Видатки соціального спрямування займають 55.9%, при цьому видатки на утримання поліклінік та амбулаторій займають 30.5% всіх видатків.

В структурі касових видатків загального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради 85% займають видатки на оплату праці (62,2%) та нарахування на заробітну плату (22,6%). Питома вага всіх інших груп видатків не перевищує 5%.

За рахунок спеціального фонду сільського бюджету Петрівської селищної ради фінансуються видатки на освіту (утримання дитячих садків) та видатки на економічну діяльність (благоустрій сіл, землеустрій, ремонт та утримання автомобільних доріг, охорона та раціональне використання природних ресурсів. Найбільше часту займали видатки на економічну діяльність - на землеустрій (54%) та видатки на ремонт і утримання доріг (24%). Видатки на утримання дитячих садків склали 23% всіх видатків спеціального фонду.

3.3. Оцінка планових та фактичних показників доходів та видатків сільського бюджету Петрівської селищної ради на 2021 рік

За останні роки відбулася суттєва зміна практики формування доходів та видатків сільських рад – наразі об'єднаних територіальних громад. Суттєві зміни відбулися, починаючи з 2011 року і це суттєво вплинуло на показники місцевих сільських та селищних рад.

Розглянемо склад доходів сільського бюджету Петрівської селищної ради.

Таблиця 2.9

Склад доходів загального та спеціального фондів сільського бюджету Петрівської селищної ради

Код бюджетної класифікації	Найменування доходів	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього
	Податкові надходження			
11010000	Податок з доходів фізичних осіб	109080		109080
12020000	Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин та механізмів		1750	1750
13050000	Плата за землю	140591		140591
14070000	Плата за торговий патент	2100		2100
14060100	Єдиний податок IV група	22714		22714
16050000	Єдиний податок на підприємницьку діяльність		6000	6000
	Неподаткові надходження			
22080400	Плата за оренду майнових комплексів та іншого майна, що у комунальній власності	1000		1000
22090000	Державне мито	3500		3500
25000000	Власні надходження бюджетних установ		10500	10500
	Державні цільові фонди			
50080200	Інші збори на забруднення навколишнього природного середовища до Фонду охорони навколишнього природного		1300	1300

Код бюджетної класифікації	Найменування доходів	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього
	середовища			
	Офіційні трансферти			
41020300	Дотації вирівнювання, що одержуються з районного бюджету	159400		159400
41035000	Інші субвенції	143700		143700
	Субвенції з державного бюджету на збереження середньої заробітної плати на період працевлаштування посадових осіб місцевого самоврядування з числа депутатів відповідних рад, що потребують працевлаштування у зв'язку із закінченням строку повноважень	20000		20000
	Разом	602085	19550	621635

Доходи загального фонду включають податкові надходження, неподаткові надходження та офіційні трансферти. Доходи спеціального фонду додатково включають внески до державних цільових фондів у вигляді зборів на забруднення навколишнього природного середовища до Фонду охорони навколишнього природного середовища.

Внаслідок змін обсяг податкових надходжень до загального фонду зріс всього на 19300 грн. або 6,8% у порівнянні з фактичними показниками 2021 року, а до спеціального фонду – на 7750 грн. або на 25,7%.

В складі *неподаткових надходжень* загального фонду виключено адміністративні збори в сфері безпеки дорожнього руху, внаслідок чого запланована сума неподаткових надходжень в 2021 році зменшилася на 14698 грн. Неподаткові надходження спеціального фонду заплановані на 3981 грн. більше у порівнянні з фактичними показниками 2021 року, завдяки збільшеним плановим показникам власних надходжень бюджетних установ.

Плановий обсяг *офіційних трансфертів* зріс в загальному фонді сільського бюджету зріс на 33896 грн. При цьому дотація вирівнювання зменшилася з 248700 грн. до 159400 грн., тобто на 89300 грн., а суттєво зріс

обсяг субвенцій – в 2021 році їх сума склала 22504 грн. (субвенції на вибори народних депутатів), а в 2022 році – 163700 грн. (143700 грн. – інші субвенції, 20000 грн. – субвенції на збереження середньої заробітної плати при працевлаштуванні депутатів).

Таблиця 3.9

Зміна планових показників 2022 року до фактичних показників 2021 року

	2021 факт	2022 план	Зміни	
			Грн.	%
Загальний фонд	563587	602085	38498	6,8%
Податкові надходження	255185	274485	19300	7,6%
Неподаткові надходження	19198	4500	-14698	-76,6%
Офіційні трансферти	289204	323100	33896	11,7%
Спеціальний фонд	27836	19550	-8286	-29,8%
Податкові надходження	6166	7750	1584	25,7%
Неподаткові надходження	6519	10500	3981	61,1%
Офіційні трансферти	14491	0	-14491	-100,0%
Цільові фонди	660	1300	640	97,0%
Разом загальний та спеціальний фонд	591423	621635	30212	5,1%
Податкові надходження	261351	282235	20884	8,0%
Неподаткові надходження	25717	15000	-10717	-41,7%
Офіційні трансферти	303695	323100	19405	6,4%
Цільові фонди	660	1300	640	97,0%

Отже, доходи сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2022 році заплановані в обсязі 621635 грн., що на 30212 грн. або на 5,1% більше їх фактичного обсягу 2021 року. Таке зростання спричинено зростанням обсягів податкових надходжень - на 20884 грн. або на 8%, та офіційних трансфертів

– на 19405 грн. або на 6,4%, яке дещо було зменшено за рахунок зниження неподаткових надходжень на суму 10717 грн. або на 41.7%.

Можна стверджувати, що структура доходів сільського бюджету Петрівської селищної ради суттєво не змінилася. Обсяг податкових надходжень склав 45,4% (в 2021 році – 44,2%), офіційних трансфертів – 52,0% (в 2021 році – 51,3%), неподаткових надходжень – 2,4% (в 2021 році – 4,3%), цільових фондів - 0,2% (в 2021 році – 0,1%).

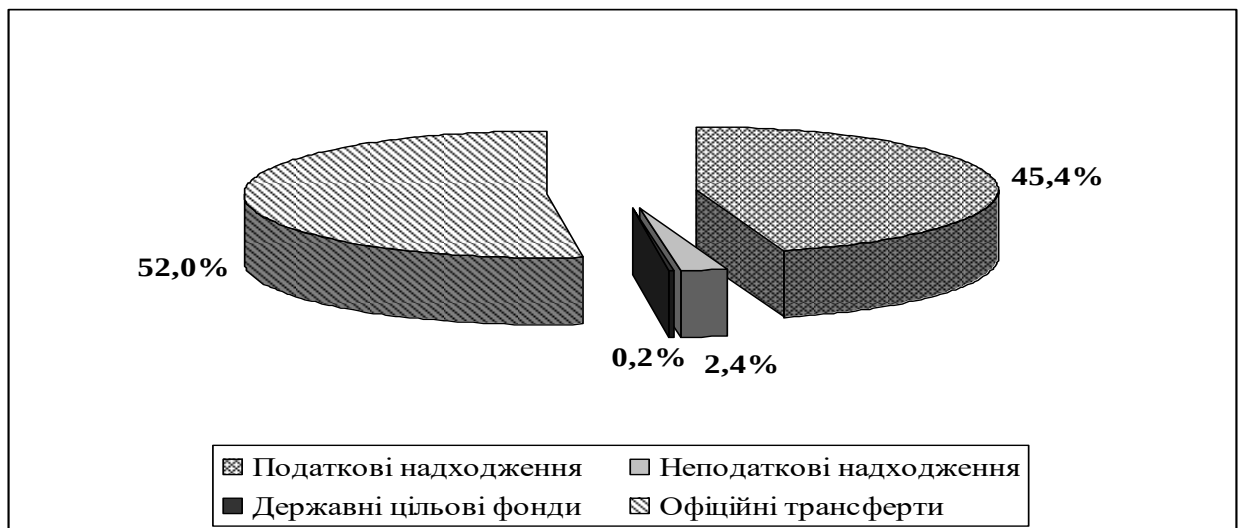

Рис. 3.9 Структура сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2022 році

Такі вимоги щодо формування доходів сільського бюджету призвели до того, що основними джерелами їх надходжень стали дотації вирівнювання (25,6% від обсягу всіх надходжень), субвенції (26,3%), плата за землю (22,6%) та податок з доходів фізичних осіб (17,5%). Ці складові становлять 90% всього обсягу планових доходів сільського бюджету Петрівської селищної ради.

Таблиця 3.10

Структура доходів загального та спеціального фондів сільського бюджету Петрівської селищної ради

	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Всього	
	Грн.	%	Грн.	%	Грн.	%
Податкові надходження	274485	45,6%	7750	39,6%	282235	45,4%
Податок з доходів фізичних осіб	109080	18,1%		0,0%	109080	17,5%
Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин та механізмів		0,0%	1750	9,0%	1750	0,3%
Плата за землю	140591	23,4%		0,0%	140591	22,6%
Плата за торговий патент	2100	0,3%		0,0%	2100	0,3%
Фіксований сільськогосподарський податок	22714	3,8%		0,0%	22714	3,7%
Єдиний податок на підприємницьку діяльність		0,0%	6000	30,7%	6000	1,0%
Неподаткові надходження	4500	0,7%	10500	53,7%	15000	2,4%
Плата за оренду майнових комплексів та іншого майна, що у комунальній власності	1000	0,2%		0,0%	1000	0,2%
Державне мито	3500	0,6%		0,0%	3500	0,6%
Власні надходження бюджетних установ		0,0%	10500	53,7%	10500	1,7%
Державні цільові фонди	0	0,0%	1300	6,6%	1300	0,2%
Інші збори на забруднення навколишнього природного середовища до Фонду охорони навколишнього природного середовища		0,0%	1300	6,6%	1300	0,2%
Офіційні трансферти	323100	53,7%	0	0,0%	323100	52,0%
Дотації вирівнювання, що одержуються з районного бюджету	159400	26,5%		0,0%	159400	25,6%
Інші субвенції	143700	23,9%		0,0%	143700	23,1%
Субвенції з державного бюджету на збереження середньої заробітної плати на період працевлаштування посадових осіб місцевого самоврядування з числа депутатів відповідних рад, що потребують працевлаштування у зв'язку із закінченням строку повноважень	20000	3,3%		0,0%	20000	3,2%
Разом	602085	100,0%	19550	100,0%	621635	100,0%

Розглянемо склад видатків загального та спеціального фондів сільського бюджету та їх зміни у порівнянні з фактичними видатками 2021 року.

Таблиця 3.11

**Склад видатків загального та спеціального фондів сільського бюджету
та їх зміна до фактичних показників 2021 року**

Вид видатків	2021 факт	2022 план	Зміни	
			Грн.	%
Загальний фонд				
Органи місцевого самоврядування	205191,3	299966	94774,68	46,2%
Дошкільні заклади освіти	38605,48	97739	59133,52	153,2%
Поліклініки і амбулаторії (крім спеціалізованих поліклінік та загальних і спеціалізованих стоматологічних поліклінік)	157852,3	123317	-34535,3	-21,9%
Фельдшерсько-акушерські пункти	29725,12	20383	-9342,12	-31,4%
Благоустрій міст, сіл, селищ	18500	0	-18500	-100,0%
Бібліотеки	40214,29	55938	15723,71	39,1%
Палаці і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу	4216,49	4742	525,51	12,5%
Проведення виборів народних депутатів	22504,05	0	-22504,1	-100,0%
Всього	516809	602085	85276	16,5%
Спеціальний фонд				
Органи місцевого самоврядування	0	6000	6000	100,0%
Дошкільні заклади освіти	6081,43	10000	3918,57	64,4%
Благоустрій міст, сіл, селищ	0	500	500	100,0%
Землеустрій	14491	0	-14491	-100,0%
Видатки на проведення робіт, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг	6400	1750	-4650	-72,7%
Охорона та раціональне використання природних ресурсів	0	1300	1300	100,0%
Всього	26972,43	19550	-7422,43	-27,5%
Разом загальний та спеціальний фонд				

Вид видатків	2021 факт	2022 план	Зміни	
			Грн.	%
Органи місцевого самоврядування	205191,3	305966	100774,7	49,1%
Дошкільні заклади освіти	44686,91	107739	63052,09	141,1%
Поліклініки і амбулаторії (крім спеціалізованих поліклінік та загальних і спеціалізованих стоматологічних поліклінік)	157852,3	123317	-34535,3	-21,9%
Фельдшерсько-акушерські пункти	29725,12	20383	-9342,12	-31,4%
Благоустрій міст, сіл, селищ	18500	500	-18000	-97,3%
Бібліотеки	40214,29	55938	15723,71	39,1%
Палаці і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу	4216,49	4742	525,51	12,5%
Землеустрій	14491	0	-14491	-100,0%
Проведення виборів народних депутатів	22504,05	0	-22504,1	-100,0%
Видатки на проведення робіт, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг	6400	1750	-4650	-72,7%
Охорона та раціональне використання природних ресурсів	0	1300	1300	100,0%
Всього	543781,4	621635	77853,57	14,3%

Суттєво склад видатків не змінився в 2022 році. Незапланованими залишилися такі видатки загального фонду як благоустрій сіл та селищ і видатки на проведення виборів народних депутатів і видатки на землеустрій спеціального фонду. Видатки загального фонду склали 602085 і зросли на 85276 грн. або на 16,5% у порівнянні з обсягом фактичних видатків 2021 року, видатки ж спеціального фонду зменшилися на 7422 грн. або на 27,5% і склали в 2021 році 19550 грн. В сукупності загальні видатки сільського бюджету Петрівської селищної ради зросли на 77853 грн. або на 14,3% і склали на 2022 рік 621635 грн.

Найбільше зросли видатки на утримання органів місцевого самоврядування – на 100775 грн. або на 49,1% і склали в 2022 році 305996 грн. В 2,4 рази зросли видатки на утримання дошкільних закладів освіти і

склали в 2022 році 63052,09 грн. Також на 39% або на 15723 грн. зросли видатки на утримання бібліотек і в незначному обсязі (526 грн. або 12,5%) збільшилися видатки на утримання клубів і будинків культури. В спеціальному фондів заплановані видатки на охорону та раціональне використання природних ресурсів в обсязі 1300 грн., яких в 2021 році не планувалося і не здійснювалося.

Всі інші видатки суттєво зменшилися. Так, видатки на утримання поліклінік зменшилися на 34535 грн. або на 22%, на утримання фельдшерсько-акушерських пунктів – на 9342 грн. або на 31%, на благоустрій сіл і селищ – на 18000 грн. або на 97%, видатки на утримання і ремонт доріг – на 4650 грн. або на 73%.

Рис. 3.10 Структура видатків сільського бюджету Петрівської селищної ради в 2022 році

Такі зміни обсягів видатків призвели до суттєвого перерозподілу структури видатків сільського бюджет Петрівської селищної ради в 2022 році у порівнянні з попередніми роками. Суттєво зросла частка видатків на утримання органів місцевого самоврядування – до 49%, дошкільних закладів освіти – 17%. Питома вага видатків на утримання закладів охорони здоров'я скоротилася з 36% до 22%. Видатки на утримання бібліотек займають 9% в загальному обсязі запланованих видатків сільської ради. Питома вага решти видатків не перевищують 1% загального обсягу видатків.

3.4. Визначення пріоритетних напрямків розвитку діяльності об'єднаних територіальних громад за результатами аналізу

З 2014 року в Україні триває реформа децентралізації, яка є однією із найбільш успішних реформ. Наразі в Україні утворено 848 об'єднаних територіальних громад, в яких відбулись перші вибори, та в яких проживає майже третина населення України¹. Децентралізація влади передбачає не лише передачу ресурсів органам місцевого самоврядування, а й значної частини повноважень та відповідальності. В основу цієї політики закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти у цій сфері.

Статтею 8 Європейської хартії місцевого самоврядування визначено засади адміністративного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування. В Україні центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, є Державна аудиторська служба. З 2017 року Державна аудиторська служба почала проводити фінансовий аудит об'єднаних територіальних громад.

На офіційному сайті Державної аудиторської служби України³ в

публічному доступі оприлюднені аудиторські звіти про проведення державного фінансового аналізу в 42 ОТГ. Якщо протягом 2017 року було здійснено аудит у двох ОТГ Запорізької та Чернівецької областей, то у 2018 році – ще в 16 ОТГ у 8 областях. У 2019 році (станом на 1 жовтня) завершено аудит 24 ОТГ у 15 областях.

Відмітимо, що за період із 2017 до жовтня 2019 року було проведено аудити ОТГ в 17 областях України. У середньому в одній області аудитом охоплено від 1 до 5 ОТГ, з яких найбільше громад (по 5 ОТГ) перевірено в Чернівецькій та Житомирській областях. При цьому за три роки в 7 областях не було перевірено жодної ОТГ – це Вінницька, Кіровоградська, Луганська, Тернопільська, Херсонська, Чернігівська та Київська області.

Державний фінансовий аудит проводився Державною аудиторською службою України у плановому порядку на виконання вимог статті 113 Бюджетного кодексу України і Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 року №2939 – XII.

Проведення державного фінансового аналізу відбувається в тісній співпраці з органами місцевого самоврядування, органами Державної податкової служби, Державної архітектурно-будівельної інспекції, Держгеокадастру, комунальними підприємствами та іншими суб'єктами.

Аудиторські висновки ґрунтуються на аналізі нормативно-правових актів. При цьому проводяться як кабінетні, так і польові дослідження і застосовуються різні методи: правовий аналіз, статистичний аналіз, економічний аналіз, отримання відповідей на запити від установ і організацій, проведення анкетування (старост, фахівців органів місцевого самоврядування, працівників підприємств/ установ, мешканців громади-отримувачів публічних послуг).

Матеріали державного фінансового аналізу ОТГ призначені для керівників та спеціалістів органів місцевого самоврядування, інших зацікавлених установ і організацій, причетних до складання, розгляду,

затвердження, внесення змін та виконання місцевих бюджетів, а також здійснення контролю за повнотою внесення платежів до бюджету, цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів

Крім того, звіти про проведені державні фінансові аудити оприлюднюються на офіційному сайті Держаудитслужби і є загальнодоступними для громадськості, науковців та інших зацікавлених осіб.

У кожному аудиторському звіті зазначається інформація про підстави проведення державного фінансового аналізу, його тривалість, період, за який здійснено аналіз, наводиться загальна характеристика об'єднаної територіальної громади та основні соціальні-економічні показники її розвитку, висвітлюються результати бюджетного аналізу; а також на основі проведеного дослідження висувуються гіпотези аналізу, розкриваються факти на підтвердження цих гіпотез, робляться висновки та надаються пропозиції.

У ході державного фінансового аналізу на основі попередньо проведеного аналізу інформації з відкритих джерел, документів, отриманих від ОТГ, відповідей на запити до органів влади, опитування жителів громади, старост, працівників різних закладів, що знаходяться на території ОТГ, державні аудитори формулюють гіпотези – професійні судження (припущення) державного аудитора щодо причини виникнення та існування проблем, упущень і недоліків, порушень, ризиків, які негативно впливають (можуть вплинути) на доходи і видатки бюджету, бюджетні програми, а також фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Аналіз звітів про проведення державного фінансового аналізу досліджуваних ОТГ показав, що кількість гіпотез, які були висунуті аудиторами, коливається від 3 до 11 (у Додатку 3 систематизовано всі гіпотези, висунуті аудиторами в досліджуваних 17 ОТГ) На підтвердження гіпотез (професійних суджень) в аудиторському звіті наводяться факти, на підставі яких дана гіпотеза була сформульована.

Проведений аналіз дав змогу встановити типові проблеми в управлінні публічними фінансами в об'єднаних територіальних громадах, що були виявлені державними аудиторami:

– неефективне управління земельними ресурсами громади, а саме: (1) відсутність в громадах належного обліку земель у розрізі власників/користувачів, цільового призначення, видів діяльності; (2) застаріла нормативна грошова оцінка земель; (3) невикористання наявних земель, що знаходяться в комунальній власності; (4) відсутність контролю за виконанням договорів оренди землі; (5) не проведення перегляду умов договорів оренди землі;

– неефективне управління комунальним майном: комунальне майно простоє (не здається в оренду і не виставляється на продаж);

– неефективне управління доходами бюджету громади, а саме: (1) використання низьких ставок земельного податку та орендної плати; (2) наявність заборгованості зі сплати земельного податку та орендної плати за землю; (3) неповна реалізація фіскального потенціалу податку на майно, відмінного від земельної ділянки, з причини відсутності доступу до Державного реєстру речових прав; (4) втрати надходжень ПДФО, що зумовлене двома основними причинами: неофіційною зайнятістю; сплатою ПДФО за місцем реєстрації головного підприємства, а не за місцем фактичного знаходження суб'єктів господарювання, які є підрозділами/філіями інших підприємств і провадять діяльність на території ОТГ;

– неефективне управління видатками бюджету, а саме: (1) витрати ресурсів на оплату комунальних послуг окремих суб'єктів господарювання; (2) постійне дотування комунальних підприємств і невжиття заходів для досягнення принаймні точки беззбитковості, що не сприяє покращенню фінансово стану комунального господарства і якісному наданню послуг; (3) нераціональні витрати у зв'язку з неоптимізованою мережею закладів освіти і культури. Ці витрати пов'язані передусім з оплатою праці та утриманням закладів зі значним недовикористанням їх потужностей; (4) недостатній

обсяг бюджетного фінансування закладів соціальної сфери, що не дає змогу покращити стан приміщень, придбати комп'ютерну техніку і обладнання тощо; (5) неможливість з різних причин освоїти кошти наданих міжбюджетних трансфертів, що призводить до неефективного їх витрачання та необхідності повернення окремих невикористаних трансфертів до державного бюджету;

- відсутність належно визначених результативних показників бюджетних програм, що призводить до неможливості оцінки їх виконання та ефективності витрачання коштів бюджету;

- відсутність підрозділів внутрішнього аналізу, що суттєво знижує якість управління публічними фінансами.

Проблеми у сфері управління активами об'єднаних територіальних громад. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає, що матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, земля, природні ресурси, що є в комунальній власності територіальної громади.

Неналежне управління активами – майном і земельними ресурсами, що знаходяться в комунальній власності, коштами місцевого бюджету – призводить до недоотримання (втрат) бюджетних доходів, необґрунтованого збільшення витрат бюджету, зниження вартості активів і втрати самих активів.

За результатами аналізу можна виділити такі найсуттєвіші недоліки в управлінні активами в ОТГ:

- Не завершено передачу земель з державної у комунальну власність.
- Не проведена інвентаризація земель громади.
- Немає належного обліку земель у громадах, на що негативно впливає, зокрема, відсутність державної статистичної звітності щодо наявності земель з розподілом їх за власниками землі, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності.

Окремі проблеми управління фінансами в ОТГ та організації

внутрішнього фінансового контролю в громаді. У досліджуваних звітах про державні фінансові аудити виявлено окремі проблеми, які стосуються планування бюджетних доходів, планування та виконання місцевих програм, застосування ПЦМ у бюджетному процесі, а також організації внутрішнього фінансового контролю в ОТГ та його ефективності.

Якість бюджетного планування безпосередньо впливає на загальний цикл управління місцевими фінансами, оскільки виступає його основою. Під час складання проекту бюджету виявляються усі можливі джерела доходів, дається їх кількісна оцінка, визначаються бажані результати використання бюджетних ресурсів, напрями та обсяги фінансування відповідно до пріоритетів розвитку громади та ухвалених місцевих програм.

Про якість бюджетного планування можна судити за рівнем виконання запланованих показників. Якісним планування вважається, якщо відхилення від плану складає в межах $\pm 5\%$. Державні аудитори встановили, що в ОТГ дохідна частина бюджету перевиконується навіть з урахуванням внесених змін. Вони відмічають хаотичність та безсистемність планування окремих видів доходів бюджету: на початок року плануються надходження в менших обсягах, протягом року вони уточнюються в сторону збільшення та за результатами року все одно перевиконуються. За досліджуваними громадами були випадки, коли фактичне виконання окремих статей становило більше 300% до початкового плану.

Перевиконання дохідної частини бюджету досягається за рахунок штучного заниження планових показників дохідної частини та неврахування при плануванні всіх видів надходжень. Наприклад, при складанні проекту бюджету надходження ПДФО, рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, податку на землю, збору за надання адміністративних послуг, планувалися в розмірах, які є нижчими за фактичні надходження попереднього року, не враховувалася орендна плата.

Планування та виконання місцевих програм. Проблемні питання, пов'язані з місцевими програмами, встановлені державними аудитором,

полягають в наступному:

- плани/ програми соціально-економічного розвитку громад не виконуються, що свідчить про формальний підхід під час їх розробки та затвердження;

- місцеві цільові програми, що розробляються в громадах, не підкріплюються належними фінансовими ресурсами, що призводить до розпорошення бюджетних коштів. Більша частина місцевих програм не фінансувалася в повному обсязі, бюджетні асигнування розпорошувались на різні заходи, що не забезпечувало максимальної концентрації фінансових ресурсів на виконанні пріоритетних завдань;

- при ухваленні бюджетних рішень замість першочергових видатків, які призводять до розвитку економічної і соціальної сфери громади, збільшується фінансування органів місцевого самоврядування (зокрема, придбання легкового автомобіля, капітальний ремонт гаражу сільської ради, капітальний ремонт фасаду приміщення сільської ради, реконструкція та благоустрій території скверу);

- в окремих місцевих програмах відсутні кількісні та якісні показники оцінки ефективності їх виконання, не вказані відповідальні виконавці, що свідчить про формальний підхід під час їх розробки та затвердження, та унеможлиблює на рівні головного розпорядника коштів здійснити об'єктивну оцінку ефективності використання коштів як співвідношення фактичних результатів та витрат бюджету, тривалості виконання програм, їх відповідності визначеній меті;

- виділення коштів з місцевого бюджету для комунальних підприємств відбувається без затвердження програм, а отже без визначення цілей, мети, відповідальних виконавців цих програм. У результаті неможливо оцінити ефективність використання бюджетних коштів;

- не проводиться моніторинг та оцінювання стану виконання Плану соціально-економічного розвитку громади.

В аудиторських звітах є окремі зауваження, що відображають недоліки

застосування ПЦМ у бюджетному процесі на рівні ОТГ: підхід до розробки та затвердження паспортів бюджетних програм носить формальний характер. Зокрема, при формуванні паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання Держаудитслужба виділяє такі недоліки:

- відсутність основних результативних показників при формуванні паспортів бюджетних програм;
- відсутність обґрунтованих розрахунків показників та джерел фінансового забезпечення програм;
- показники в повній мірі не відображають або не відповідають спрямуванню (меті) програм;
- відсутність пояснень щодо розбіжностей між затвердженими та досягнутими результативними показниками, а також запланованими і фактичними видатками;

неякісне формування звітів про виконання програм, що не дозволяє дати оцінку ефективності їх виконання та не орієнтує на досягнення встановленого результату їх виконання;

відсутність у звітах пояснень щодо причин розбіжностей між плановими і фактичними показниками бюджетних програм.

Організація внутрішнього фінансового контролю та його ефективність. Відповідно до статті 26 БКУ, внутрішній контроль має здійснюватися на всіх стадіях бюджетного процесу. Внутрішній контроль являє собою комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих підрозділів.

Держаудитслужба для усіх досліджених ОТГ відзначає проблему неефективності організації внутрішнього контролю в громаді. Підрозділи внутрішнього контролю у структурі виконавчих органів ОТГ не створено. Натомість, основні контрольні функції розподілені між керівниками

структурних підрозділів, які здійснюють документальне оформлення та облік господарських операцій в межах посадових обов'язків. Таке розпорошення контрольних функцій не забезпечує ефективність управління фінансами в ОТГ. Зокрема, про це свідчать:

- наявність упущених можливостей отримання додаткових надходжень та додатково понесених бюджетом витрат;
- відсутність контролю за виконанням договорів оренди;
- стан податкової заборгованості;
- стан виконання місцевих програм і досягнення результативних показників;
- непродуктивне використання коштів бюджету;
- відсутність документів, які підтверджують видатки, відшкодовані з бюджету;
- порушення при проведенні державних закупівель.

У звітах про проведення державного фінансового аналізу зафіксовані інші важливі проблеми і недоліки, які перешкоджають ефективному управлінню фінансами в ОТГ:

- у виконавчому комітеті ради не розроблено і не затверджено графік документообігу та Положення про облікову політику, а також не запроваджено централізовану електронну систему документообігу та обробки інформації;

– в ОТГ неефективна кадрова політика. Так, заходи з навчання та підвищення кваліфікації працівників місцевої ради не організовуються, не встановлено періодичність проведення таких заходів, а також не надаються пропозиції на розгляд керівника щодо поліпшення кадрової роботи;

– на офіційних сайтах ОТГ та на сайтах головних розпорядників бюджетних коштів місцевого бюджету не в повному обсязі оприлюднюється інформація про бюджет громади. Зокрема, не оприлюднено паспорти бюджетних програм та зміни до них, звіти про виконання паспортів бюджетних програм у терміни, визначені наказом Міністерства фінансів №

836 від 26.08.2014 року. Крім того, на сайті не розміщується інформація щодо переліку та порядку надання адміністративних послуг населенню.

За результатами проведення державних фінансових аудитів, державні аудитори формулюють рекомендації для органів місцевого самоврядування. Узагальнені рекомендації державних аудиторів для аналізованих ОТГ такі.

Основним інструментом, за допомогою якого органи місцевого самоврядування здійснюють свої функції, а територіальні громади задовольняють потреби свого розвитку, є бюджет ОТГ. Тому центральна увага в аудиторських звітах приділена питанням та проблемам формування дохідної частини місцевих бюджетів та виявлення резервів їх зростання.

Ключові проблеми та ускладнення стосовно формування бюджетних доходів пов'язані з недоліками управління земельними ресурсами і комунальним майном, а також встановленням і справлянням податкових платежів, зокрема:

- Розглянути питання щодо перегляду ставок місцевих податків і зборів для встановлення їх оптимально обґрунтованого максимального розміру. Винести питання щодо перегляду ставок на розгляд сесії місцевої ради.

- Забезпечити здійснення контролю за дотриманням зобов'язань податковими агентами та вжити заходи згідно з наданими ОМС повноваженнями щодо сплати до бюджету громади ПДФО юридичними особами, які є структурними, відокремленими підрозділами, розташованими на території громади, зокрема, шляхом направлення відповідних звернень до керівників таких суб'єктів, ініціювання перед ДПС області проведення контрольних заходів, звернень до органів обласного рівня з клопотанням щодо впливу на керівників суб'єктів господарювання, зареєстрованих на території області.

- Вжити заходи щодо повного залучення до місцевого бюджету доходів від єдиного податку шляхом забезпечення офіційної зайнятості на території громади.

- Розглянути питання щодо організації місць паркування транспортних засобів і встановлення збору за місця для їх паркування.
- Провести відповідну роботу щодо визначення плати за користування мисливськими угіддями та укладання відповідних договорів.
- Провести аналіз договорів, від яких залежить наповнення бюджету, для визначення стану їх виконання, відповідності умов договорів (наприклад, у разі оновлення нормативної грошової оцінки землі), зв'язки з органами, які адмініструють надходження платежів за договорами тощо.
- Внести зміни до договорів оренди земельних ділянок з метою приведення розміру орендної плати відповідно до нової нормативно-грошової оцінки.
- З метою збільшення надходжень до бюджету територіальної громади переглянути запроваджені ставки орендної плати за оренду земельних ділянок та провести роботу (наприклад, шляхом листування та досягнення домовленостей з орендарями) для подальшого внесення відповідних змін до діючих договорів оренди землі.
- Переглянути доцільність застосування у договорах оренди земельних ділянок понижуючих коефіцієнтів, які впливають на розмір орендної плати.
- При укладанні договорів оренди комунального майна, що перебуває на балансі бюджетних установ, в обов'язковому порядку передбачати відшкодування орендарями земельного податку за ділянки під нерухомістю.
- Надавати пільги щодо сплати земельного податку суб'єктам господарювання лише за наявності економічних обґрунтувань та визначення напрямів використання вивільнених коштів, а також запровадити контроль за їх використанням. З метою зміцнення дохідної частини бюджету провести роботу щодо стягнення платежів унаслідок використання земельних ділянок з порушенням земельного законодавства:
 - вжити заходи щодо укладання відповідних договорів та стягнення платежів до бюджету із землекористувачів, щодо яких виявлено використання земельних ділянок без правовстановлюючих документів та

безоплатно;

- вжити заходи щодо отримання бюджетом коштів за самовільне використання земель під розпроектованими дорогами на землях пайового фонду, які використовуються сільськогосподарськими підприємствами як рілля.

- Вжити заходи щодо уникнення втрат бюджету від безоплатного використання майна територіальної громади.

- Вжити заходи щодо максимального залучення до місцевого бюджету доходів від сплати коштів пайової участі.

- Розглянути питання та затвердити розмір відрахувань до сільського бюджету частини чистого прибутку (доходу) створеного місцевою радою комунального підприємства. Звернімо увагу, що рішення щодо зарахування частини чистого прибутку (доходу) від комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань до відповідного бюджету має бути прийняте навіть у випадку збитковості діяльності підприємства, оскільки збитковість може мати тимчасовий характер.

- Не допускати утворення недоїмки та заборгованості перед бюджетом.

- Розглянути можливість розміщення тимчасово вільних коштів бюджету на вкладних (депозитних) рахунках у банках.

- З метою залучення додаткових інвестицій до бюджету громади розглянути питання щодо прийняття участі у конкурсі проектів за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, обласному конкурсі проектів, в проектах міжнародно-технічної допомоги та інших проектах.

Рекомендації щодо підвищення ефективності управління бюджетними видатками:

- Розглянути можливість оптимізації мережі закладів освіти, мережі бібліотек, а також закладів охорони здоров'я з метою оптимізації витрат на їх утримання.

- Ініціювати укладання договорів з іншими адміністративно-територіальними одиницями щодо відшкодування витрат на послуги з

навчання учнів у навчальних закладах ОТГ тих дітей, які проживають на території інших адміністративно-територіальних одиниць.

- З метою покращення харчування дітей в навчальних закладах максимально забезпечити дотримання при закупівлі продуктів харчування норм, затверджених постановою КМУ, а також розглянути питання щодо недопущення списання продуктів харчування більше встановлених норм.

- Для зменшення навантаження на видаткову частину бюджету розглянути можливість щодо впровадження надання послуг закладами культури на платній основі.

- Визначити правильні пріоритети спрямування ресурсів громади, що надасть можливість забезпечити якісні і в повному обсязі соціальні послуги жителям ОТГ. Зокрема, для максимального забезпечення якості надання послуг та рівня задоволення потреб населення переглянути існуючу політику із спрямування коштів в основному на утримання органів місцевого самоврядування та поточне споживання на видатки розвитку.

- При використанні електронної системи закупівель розглянути можливість застосування вищого розміру мінімального кроку пониження ціни.

- Забезпечити ефективне використання міжбюджетних трансфертів. Зокрема, не допускати нецільового використання коштів отриманих трансфертів; забезпечити їх своєчасне використання; не допускати необґрунтованого утворення залишків; забезпечити своєчасний розподіл залишків з урахуванням напрямків відповідно до чинного законодавства; не допускати фактів повернення коштів субвенцій до Державного бюджету.

Рекомендації щодо вдосконалення управління активами ОТГ:

- Розглянути питання щодо розробки та затвердження Генеральних планів населених пунктів громади, погодження та затвердження проектів встановлення (змін) адміністративних меж населених пунктів.

- Ініціювати перед Головним управлінням Держгеокадастру в області питання щодо завершення передачі земельних ділянок

несільськогосподарського призначення з державної власності в комунальну власність.

- Провести інвентаризацію земель в межах населеного пункту для виявлення земельних ділянок, які використовуються без правовстановлюючих документів чи безоплатно, що сприятиме зміцненню дохідної частини бюджету громади.

- Провести оновлення нормативної грошової оцінки землі.

- Провести роботу що внесення змін до договорів оренди земельних ділянок для приведення розміру орендної плати у відповідність до нової нормативно-грошової оцінки.

- Розробити Порядок укладання договорів земельного сервітуту.

- Забезпечити укладання договорів оренди земельних ділянок, розташованих за межами населених пунктів, у відповідності до законодавства.

- Вжити заходи щодо укладання договорів оренди земельних ділянок із фактичними землекористувачами.

- Вжити заходи щодо приведення у відповідність до законодавства використання орендарями паїв земельних ділянок під польовими дорогами.

- Створити комісію щодо здійснення самоврядного контролю за використанням та охороною земель, що дозволить уникнути фактів безоплатного використання землі, а також використання її без правовстановлюючих документів.

- З метою забезпечення ефективного управління комунальним майном провести інвентаризацію споруд, водопровідних мереж, комунікацій, обладнання, іншого майна, що знаходяться на балансі місцевої ради.

- Вжити заходів щодо виготовлення технічних паспортів будівель та державної реєстрації комунального майна, а також відображення його в обліку.

- Визначити напрямки використання нерухомого майна, яке вивільнилось внаслідок заходів із впорядкування мережі бюджетних установ

і не використовується.

– З метою забезпечення ефективного управління комунальним майном розробити та запровадити Порядок приватизації комунального майна та перелік майна, що підлягає приватизації. Розглянути питання щодо включення об'єктів комунальної власності, які не використовуються, до об'єктів, які підлягають приватизації.

– З метою впорядкування надходжень від орендної плати за нерухоме майно розробити/ переглянути Положення про оренду комунального майна, що належить територіальній громаді, із затвердженням форми типового договору, форми розрахунку базової орендної ставки до договору, інших нормативних документів щодо передачі комунального майна в оренду.

– Розробити та затвердити методику (положення), якою б визначався механізм передачі, розміри орендних ставок та справляння плати за оренду об'єктів, що перебувають в комунальній власності ОТГ.

– Переглянути діючі договори оренди комунального майна та укладати нові договори з врахуванням вимог щодо проведення незалежної оцінки майна та дотримання істотних умов договору.

– Розробити Програму розвитку комунальних підприємств з урахуванням існуючих у громаді проблем, шляхів і засобів їх розв'язання.

– Винести на розгляд сесії питання про оптимізацію комунальних підприємств, які надають ідентичні послуги мешканцям ОТГ.

– Провести інвентаризацію майна комунальних підприємств та забезпечити його облік у відповідності до законодавства.

– Змінити підхід до управління комунальними підприємствами, перейти від їх утримання за рахунок бюджету громади до стимулювання здійснення ними прибуткової господарської діяльності.

– З метою підвищення ефективності функціонування комунальних підприємств розглянути можливість перегляду тарифів на водопостачання і водовідведення, а також на пасажирські перевезення і послуги, привести їх у відповідність до економічно обґрунтованих показників та прийняти рішення

щодо запровадження переглянутих тарифів.

- Розробити та прийняти Порядок складання, затвердження та контролю за виконанням фінансового плану комунальними підприємствами та звітування керівника перед органом управління.

- Забезпечити щонайменше раз на рік розгляд місцевою радою результатів фінансовогосподарської діяльності комунальних підприємств.

- Ввести в експлуатацію об'єкти, профінансовані за рахунок бюджетних коштів, будівництво яких завершено.

- Забезпечити ефективне використання проектно-кошторисної документації, виготовленої за кошти бюджету громади і яка надалі не використовувалася.

Рекомендації щодо окремих питань управління фінансами в ОТГ та організації внутрішнього фінансового контролю:

- Розробити заходи щодо зміцнення фінансово-бюджетної та виконавчої дисципліни.

- Забезпечити належне планування бюджету територіальної громади з урахуванням усіх можливих джерел наповнення його дохідної частини та недопущення заниження показників за окремими видами доходів.

- Зобов'язати головних розпорядників коштів місцевого бюджету при підготовці пропозицій щодо виділення коштів на підтримку небюджетної сфери у встановленому порядку чітко визначати цілі та мету відповідної підтримки.

- Переглянути прийняті місцеві програми, оптимізувати їх за чисельністю та за окремими заходами, переглянути результативні показники для забезпечення ефективного використання бюджетних коштів.

- Розробити на місцевому рівні Порядок формування, фінансування і моніторингу виконання місцевих програм.

- При визначенні результативних показників бюджетних програм враховувати мету відповідної програми, визначати конкретні кількісні та якісні показники та дотримуватись відповідних нормативних документів, що

регламентують складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання.

- Забезпечити належне планування потреби в бюджетних коштах на реалізацію заходів бюджетних програм.

- Проводити оцінку ефективності використання коштів бюджету громади на виконання програм. Зобов'язати виконавців програм здійснювати моніторинг виконання заходів, передбачених місцевими програмами, та їх результативних показників із щорічним письмовим звітуванням перед місцевою радою.

- Забезпечити оприлюднення паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання на сайті громади та на сайтах головних розпорядників коштів місцевого бюджету.

- З метою вирішення завдань ефективного використання суспільних коштів, поліпшення діяльності установ, організацій комунальної власності розробити та запровадити в місцевій раді систему внутрішнього контролю.

- Розглянути питання про створення окремого підрозділу внутрішнього контролю та визначити відповідальних осіб за здійснення внутрішнього фінансового контролю.

- Розробити та затвердити заходи щодо забезпечення дієвого внутрішнього контролю з метою підвищення ефективності процесів управління.

- Посилити внутрішній контроль:

- за збереженням та ефективністю використання комунального майна та відшкодуванням експлуатаційних витрат;

- за виконанням договорів оренди комунального майна та землі;

- за видатками при проведенні ремонтно-будівельних робіт та здійсненні розрахунків за них;

- за станом будівництва на території ОТГ та заключенням договорів пайової участі в розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту;

- за недопущенням непродуктивних витрат;
- при проведенні публічних закупівель;
- за дотриманням зобов'язань податковими агентами щодо сплати ПДФО юридичними особами, структурні та відокремлені підрозділи яких знаходяться на території громади, та працівники яких проживають на зазначеній території, зокрема, шляхом направлення відповідного звернення до таких юридичних осіб;

- Проводити звірки з податковими органами щодо повноти нарахування і сплати податків і зборів.

- Звернутись до територіального органу податкової служби із запитом щодо наявності податкового боргу до місцевого бюджету в розрізі суб'єктів, розміщених на території громади, та вжитих заходів щодо його погашення. За результатами отриманої інформації забезпечити взаємодію з відповідними державними (судовими) органами щодо стягнення (сплати) податкового боргу.

- Планування та закупівлі товарів, робіт і послуг здійснювати у відповідності з вимогами законодавства у сфері закупівель. Привести у відповідність до вимог законодавства у сфері закупівель Положення про комітет конкурсних торгів.

- Постійно підвищувати рівень знань фахівців, що здійснюють організацію та проведення закупівель, зокрема, шляхом проходження відповідних курсів та вебінарів на навчальних онлайн-платформах у мережі Інтернет.

- Забезпечити ведення бухгалтерського обліку в місцевій раді відповідно до чинних законодавчих і нормативних документів.

- Упорядкувати структуру місцевої ради відповідно до фактичної потреби у штатних працівниках з метою раціонального управління видатками бюджету.

Висновки до розділу 3

1. Важливим є запровадження механізму оцінювання якості державного фінансового аналізу. Обґрунтовано підхід до оцінки якості державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм, в основі якого лежить теорія ігор. Реалізація даного підходу складається з декількох етапів: визначення зацікавлених сторін при оцінці якості державного аналізу (вибір гравців); відбір критеріїв якості державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм (визначення стратегій гри); поступовий перебір критеріїв якості державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм; визначення оптимального поєднання критеріїв якості (стратегій гравців). В якості гравців при застосуванні запропоновано методичного підходу виступають: об'єкт державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм; державні аудитори, які беруть участь у перевірці; суб'єкт державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм.

2. Запропоновано механізм розвитку державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм, що враховує в собі два вектору розвитку – функціональний та процесний. Функціональний вектор в механізмі розвитку державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм характеризує зміну цільового спрямування державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм в частині виявлення соціально-економічного ефекту від реалізації того чи іншого бюджетного проекту. Процесний вектор передбачає необхідність ідентифікації аудиторського ризику та визначення рівня суттєвості на основі застосування міжнародних стандартів аналізу. Так, окрім визначення цільового, законного, раціонального використання державних фінансових ресурсів, робиться наголос на встановленні соціально-економічного ефекту від реалізації того чи іншого бюджетного проекту.

ВИСНОВКИ

1. Фінансова децентралізація в сучасних умовах розглядається як необхідна умова успішної децентралізації державних функцій у контексті демократичних перетворень. Так, за умови проведення фінансової децентралізації: відкриваються додаткові можливості щодо формування місцевих бюджетів; збільшується свобода у використанні коштів органами місцевого самоврядування; зростає активність й ініціатива місцевої влади; посилюється відповідальність за вирішення місцевих проблем; посилюється контроль за виконанням бюджету; підвищується результативність трансфертної політики; проводиться ефективне фінансове вирівнювання. Згідно «Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування через створення системи об'єднаних територіальних громад.

2. Бухгалтерський облік є складовою ланкою діяльності будь-якого підприємства, установи або організації незалежно від форми власності, веденням якого займається бухгалтерська служба. Органи місцевого самоврядування не є винятком із цього правила. Органи місцевого самоврядування є бюджетними установами згідно статтею 2 Бюджетного кодексу. Тому основними документами, що регулюють ведення бухгалтерського обліку та організацію бухгалтерської служби в органах місцевого самоврядування, є Бюджетний кодекс, Закон „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність”.

3. Проведення адміністративно-територіальної реформи, застосування нових підходів у бюджетному процесі вимагають також нових

методів фінансового контролю та його організації не тільки на державному рівні, а особливо на місцевому рівні. Разом з тим, надзвичайно важливим залишається питання ефективного використання коштів органів місцевого самоврядування і об'єднаних територіальних громад. При цьому слід розрізняти органи, що мають повноваження здійснювати попередній і поточний контроль, та органи, що мають право здійснювати і наступний фінансовий контроль діяльності об'єднаних територіальних громад. До перших слід відносити структури самих об'єднаних територіальних громад (їхні централізовані бухгалтерії та комісії місцевої ради), фінансові відділи районних державних адміністрацій, підрозділи управління Державної казначейської служби. До других – підрозділи Рахункової палати України та Державної аудиторської служби України.

4. Централізовані бухгалтерії об'єднаних територіальних громад здійснюють внутрішній фінансовий контроль за виконанням бюджету громади та фінансових планів підприємств комунальної власності, наявністю і рухом коштів, майна, використанням фінансових, матеріальних та нематеріальних ресурсів; правильністю і якістю підготовки документів, необхідних для оперативного управління бюджетними призначеннями (асигнуваннями), фінансовими, матеріальними і нематеріальними ресурсами; дотриманням бюджетного законодавства при взятті бюджетних зобов'язань, своєчасного подання на реєстрацію таких зобов'язань,

5. Отже, місцеві бюджети найяскравіше втілюють політику органів місцевого самоврядування, є фінансовим планом розвитку певної території, в якому відображуються найважливіші завдання місцевих властей та очікувані результати діяльності. Тому слід чітко з'ясовувати цілі, які постають у процесі складання місцевих бюджетів. Загалом, вони полягають у визначенні: оцінки фінансових наслідків діяльності суб'єктів господарювання, які знаходяться на території місцевого бюджету; оцінки результатів функціонування місцевого житлового та комунального господарства; податкових надходжень до місцевого бюджету, у тому числі

від місцевих податків і зборів та інших власних дохідних джерел; обсягів неподаткових надходжень і надходжень від операцій з капіталом тощо; пріоритетів економічного та соціального розвитку, обґрунтування завдань та необхідних для їхньої реалізації ресурсів; видатків з утримання місцевого господарства, об'єктів соціально-культурної сфери, які знаходяться у комунальній власності; обсягів дотацій та субвенцій з державного бюджету України.

6. Результати аналізу доходів сільського бюджету Петрівської селищної ради показали, що за 2019-2021 рр. їх розмір постійно зростає, при цьому зростають всі складові. Доходи загального фонду формуються в основному за рахунок податкових надходжень (податок з доходів фізичних осіб, плата за землю, фіксований сільськогосподарський податок, єдиний податок, плата за торговий патент та комунальний податок) та офіційних трансфертів (дотація вирівнювання та субвенції). Доходи спеціального фонду формуються за рахунок податку з власників транспортних засобів, власних надходжень бюджетних установ та коштів цільових фондів у вигляді збору за забруднення навколишнього середовища. Результати аналізу видатків сільського бюджету Петрівської селищної ради показав, що їх обсяг зріс за 2019-2021 роки і рівень їх виконання в кожному році становить 97-98%.

7. Дослідження порядку формування та виконання сільського бюджету Петрівської селищної ради Кіровоградського району підтвердило, що провідну роль для місцевих бюджетів продовжують відігравати трансферти з державного бюджету, які для більшості бюджетів є головним джерелом доходів. Значні обсяги трансфертів свідчать про недостатні власні доходи місцевих бюджетів. Тому є необхідним чітке законодавче визначення сталих та реальних джерел наповнення місцевих бюджетів власними фінансовими ресурсами.

8. Проведення аналізу в ОТГ виступає однією з форм контролю, та передбачає «підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів у процесі виконання бюджетних програм». Воно має відбуватися в

умовах дотримання принципу місцевої автономії, що вказано у ст.8 «Про адміністративний нагляд за діяльністю органів місцевого самоврядування» Європейської хартії місцевого самоврядування. Механізм внутрішнього аналізу повинен забезпечити: відповідність витрат бюджетним асигнуванням; відповідність видатків визначеним процедурам; використання подвійного контролю; своєчасне узгодження рахунків; визначення та застосування санкцій за недотримання встановлених вимог; ефективну систему управління матеріальними та фінансовими активами; відповідні системи звітування; проведення випадкових перевірок операційної ефективності.

9. В роботі запропоновано методичний підхід до проведення аналізу використання бюджетних коштів в ОТГ, який вдосконалено за рахунок розширення обсягу контрольних процедур, аналітичних методів, оціночних критеріїв, а також комплексу якісних та кількісних показників, що характеризують організацію та діяльність об'єктів перевірки щодо використання бюджетних коштів. При виявленні в процесі проведення аналізу в ОТГ недоліків визначена доцільність не тільки вказувати на можливості підвищення якості та результативності діяльності об'єктів перевірки, а також надавати рекомендації щодо заходів з усунення недоліків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аналізу) : підручник / В. В. Немченко, К. О. Редько, О. Ю. Редько та ін. ; за ред. проф. Немченко В. В., Редько О. Ю. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.
2. Аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ: проблеми та шляхи запровадження : матеріали наук. практ. конф. / Відп. ред. І. Б. Стефанюк. – К. : Піраміда, 2005. – 144 с.
3. Ахламов А. Г. Програмно-цільовий метод як інструмент виконання функцій державного управління в сучасних умовах: наук.-метод. розробка / А. Г. Ахламов, О. В. Голинська. – К. : НАДУ, 2012. – 60 с.
4. Бариніна-Закірова М. В. Нотатки про методи урядового фінансового контролю / М. В. Бариніна-Закірова // Фінансовий контроль. – 2005. – № 1 (24). – С. 53–59.
5. Басанцов І. В. Розвиток державного фінансового контролю в умовах ринкової економіки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / І. В. Басанцов; Національний університет ДПС України. – Ірпінь : [Б. В.], 2019. – 40 с.
6. Бесєдін В. Ф. Прогнозування і розробка програм / В. Ф. Бесєдін. – К. : Науковий світ, 2000. – 468 с.
7. Будник Л. А. Класифікація державного аналізу [Електронний ресурс] / Л. А. Будник, І. Д. Голяш // Економіка та суспільство. – 2016. – № 2. – С. 661–665. – Режим доступу : http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/118.pdf
8. Бухгалтерський облік у бюджетних установах / [М. Михайлов, М. Телегунь, О. Славкова]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
9. Бухгалтерський облік у бюджетних установах і організаціях : [навч. посіб.] / [Є. Шара, О. Андрієнко, Л. Жидєєва]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 440 с.

10. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08 липня 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
11. Бюджетний менеджмент: Підручник / В. Федосов, В.Опарін, Л. Сафонова та ін.; За заг. ред. проф. В. М. Федосова. — К.: КНЕУ, 2004. — 864 с.
12. Гізатуліна Л.В., Сушко Н.І. Реформування системи бухгалтерського обліку в державному секторі // Незалежний аудитор. – №6. – 2012. – С. 56–57.
13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Офіційний вісник України. - 2003. - № 11 (28.03.2003). - ст. 462.
14. Державний бюджет і бюджетна стратегія 2012–2014: стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України: у 4 т./ ДННУ «Акад. фін. управління»; за ред. Ф. О. Ярошенка. – К., 2011. – Т. 1: Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформ. – 2011. – 920 с.
15. Державний бюджет і бюджетна стратегія 2012–2014: стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України: у 4 т./ДННУ «Акад. фін. управління»; за ред. Ф. О. Ярошенка. – К., 2011. – Т. 2: Бюджетна стратегія і Державний бюджет 2012: збалансованість, прозорість, реалістичність. – 2011. – 882 с.
16. Державний фінансовий аудит: методологія і організація : монографія / Є. В. Мних, М. О. Никонович, С. В. Бардаш та ін. ; за ред. Є. В. Мниха. – Київ : КНТЕУ, 2020. – 319 с.
17. Державний фінансовий контроль виконання бюджетних програм / Т. І. Єфименко, І. Б. Стефанюк, Н. І. Рубан, М. В. Бариніна-Закірова, А. В. Мамишев, К. В. Павлюк. – К. : НДФІ, 2004. – 320 с.
18. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу у бюджетній сфері / В. М. Геєці та ін. – К. : Наук. думка НПП Украхни, 2019. – 384 с.
19. Джога Р. Бухгалтерський облік у бюджетних установах :

[навчальний посібник для студента] / Р. Джога. – 2011. – 384 с.

20. Дікань Л. В. Методичний підхід до оцінки якості державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм / Л. В. Дікань, І. О. Шевченко // Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернетконференції, присвяченої видатному вченому-економісту О. Г. Ліbermanу «Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики» (Харків, 17 – 18 листопада 2016 р.) – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2016. С. 137 – 141.

21. Звіт Рахункової палати за 2017 рік / Рахункова палата України. К., 2018. 316 с. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16755497/Zvit_RP_2017.pdf?subportal=main. (112)

22. Інформаційне забезпечення управління державними фінансами: [у 2-х т.] (наук. практ. видан.)/за заг. Ред.. Ф. О. Ярошенка. – К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2021. – Т. 1: Стандартизація бюджетного обліку як інструмент модернізації державний фінансів України/ Т. І. Єфіменко, Л. Г. Ловінська, С. В. Свірко, С. О. Левицька та ін. – 2021. – 226 с.

23. Калінкін Д. В. Оцінка стану внутрішнього аналізу бюджетної установи / Д. В. Калінкін, О.В. Кожушко // Проблеми економіки. – 2014. – № 3. – С. 234–239.

24. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Русін В. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.128

25. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика :монографія / Т. А. Коляда. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2016. – 396 с. – Серія «Податкова та митна справа в Україні».

26. Кондратюк С.Я. Бюджетні заклади держави: природи і напрями розвитку / С.Я. Кондратюк // Формування ринкової економіки. – 2012. - №78. - С. 75-87.

27. Кондратюк Коновалов Л. С. Організаційно-правове забезпечення аналізу ефективності бюджетних програм в Україні [Електронний ресурс] /

Л. С. Коновалов. – Режим доступу :
<http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/db/2012-2/doc/2/03.pdf>.

28. Контроль в бюджетних установах: теорія та практика : монографія / Л. В. Дікань, О. В. Кожушко, І. О. Шевченко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, професора Дікань Л. В. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 360 с.

29. Концепція застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 р. № 538-р [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-p>.

30. Костюкова О.В. Внутрішній контроль у органах державного сектора / О.В. Костюкова // Вісник соціально-економічних досліджень Одеського державного економічного університету. – Одеса: ОДЕУ, 2020. – Вип. 37. – С. 52–57 (0,66 д.а.).

31. Костюкова О.В. Місце та роль державного фінансового аналізу як форми державного фінансового контролю / С.О. Левицька, О.В. Костюкова // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2021. – С. 131–135 (0,63 д.а., особисто здобувачеві належить 0,3 д.а.: основні підходи до визначення співвідношення державного фінансового аналізу та державного фінансового контролю).

32. Костюкова О.В. Напрямки змін методологічних засад обліку запасів для органів державного сектору / О.В. Костюкова // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси: ЧДТУ, 2019. – Вип. 21. – С. 95–98 (0,47 д.а.).

33. Костюкова О.В. Необхідність аналізу фінансових результатів органів державного сектора / О.В. Костюкова // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія “Економічні науки”. – Полтава: ПУСКУ, 2020. – Вип. 2 (33). – С. 141–144 (0,5 д.а.).

34. Костюкова О.В. Облік видатків і витрат бюджетних установ як

складової органів державного сектора / О.В. Костюкова // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2020. – Вип. 250: В 9 т. – Т.VIII. – С. 2064–2070 (0,41 д.а.).

35. Костюкова О.В. Органи державного сектора: сучасний стан господарювання / О.В. Костюкова // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка. – Рівне: НУВГП, 2020. – Вип. 1 (45). – С. 125–131 (0,41 д.а.).

36. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу. К.: Знання, 2019. 639 с.

37. Лазаришина І.Д. Принципи економічного аналізу як інструмент забезпечення його якості. *Розвиток соціально-економічних систем в геоекономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 травня 2017 р. (ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль). Т.: 2013. С. 96-98.

38. Аналіз фінансових показників 872 ОТГ у розрізі 24 областей: рейтинг за 2020 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13358>

39. Лопушинський І.П. Бюджетний процес в Україні: Навчальний посібник / І.П. Лопушинський, Ю.С.Гаврилук, Я.М.Казюк. – Херсон: Грінь Д.С., 2011. – 364 с.

40. Лучка А. Зарубіжний та вітчизняний досвід управління ліквідністю єдиного казначейського рахунка : досвід Франції / А. Лучка // Світ фінансів. – 2012. – № 1. – С. 175–180.

41. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів суб'єктів державного сектору : затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 23 січня 2015 року № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buhgalter.com.ua>.

42. Механізми участі громадськості в управлінні місцевими фінансами: Аналітичний документ. Миколаїв, 2017. 38 с. URL: [http://www.frgn.mk.ua/wp-Content/uploads/2017/12/analitik%20budjet %2017 .docx](http://www.frgn.mk.ua/wp-Content/uploads/2017/12/analitik%20budjet%2017.docx).192

43. Міщук В. В. До питання визначення ознак унітарної держави / В. В. Міщук // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2021. – № 4. – С. 33–39. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua /portal/soc_gum/pppd/2021_4/5Mishyk.pdf

44. Наказ Державного казначейства України «Інструкція про складання типових форм обліку та списання запасів бюджетних установ» від 28 січня 2002 року № 130 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

45. Наказ Міністерства фінансів України «Про організацію роботи зі складання Державною казначейською службою України звітності про виконання Зведеного бюджету України, Державного бюджету України і бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя» від 28 грудня 2011 року №1774 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

46. Наказ Міністерства фінансів України від 02.04.2014 № 372 "Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

47. Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2013 №947 "Про затвердження Положення з бухгалтерського обліку запасів бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

48. Наказ Міністерства Фінансів України від 26.06.2013 N 611 "Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

49. Наказ Міністерства фінансів України від 30 січня 2012 року №60 «Про організацію роботи зі складання Державною казначейською службою

України звітності про виконання місцевих бюджетів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>

50. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 18 травня 2012 року № 568 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1019-10>.

51. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 12 жовтня 2021 року № 1202 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

52. Облік у бюджетних установах : [навчальний посібник] / [О. Артюх, В. Максимова, Т. Черкашина]. – О. : ОНЕУ ; Ротапринт, 2013. – 264 с.

53. Опарін В. М., Малько В. І., Кондратюк С. Я., Коломієць Г. Б. Бюджетна система: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2002. — 336 с.

54. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 2013 року № 1203 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>.

55. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 2 вересня 2014 року № 879 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

56. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору : Наказ Міністерства фінансів України від 23 січня 2015 року № 11 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

57. Про затвердження Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України : наказ Міністерства фінансів України : від 22.06.2012 р. № 758 [Електронний

ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1206-12>

58. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 №34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=888-2007-%F0>.

59. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки: затв. постановою КМУ від 16.01.2007 за № 34. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

60. Про окремі питання взаємодії органів Державного казначейства України та державної контрольно-ревізійної служби в країні [Текст]: наказ Державного казначейства та Головного контрольно-ревізійного управління України від 14 грудня 2004 року № 215/338.

61. Про результати аналізу стану реалізації рекомендацій Рахункової палати за результатами аналізу ефективності використання у 2015 році коштів державного бюджету, спрямованих місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури окремих територій: Рішення Рахункової палати від 15.11.2017 р. № 23-3. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753799/R_RP_23-3_2017.pdf?subportal=main. 255

62. Про результати аналізу ефективності використання коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад: Рішення Рахункової палати від 27.06.2017 р. № 13-2. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16752481/R_RP_13-2_2017.pdf?subportal=main. 256

63. Про результати аналізу ефективності використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу: Рішення Рахункової палати від 30.05.2017 р. № 12-

2. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16752913/18-1103.pdf?subportal=main>. 257

64. Про результати аналізу ефективності використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження: Рішення Рахункової палати від 08.08.2017 р. № 16-4. URL: <http://vn-vw.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753722/18-1517.pdf?subportal=main>. 258

65. Результат діяльності Державної аудиторської служби України: статистичні звіти. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index..268>

66. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 року №158-р «Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-p>

67. Романів Є. М. Нормативно-правове забезпечення та особливості проведення державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм / Є. М. Романів, Х. І. Біляковська // Науковий журнал «Економіка і фінанси». – 2018. – № 2. – С. 91-99.

68. Свірко С. В., Філер Д. О. Застосування НП(С)БОДС. Практичний посібник. Програма CAPS «Сертифікований бухгалтер бюджетних установ». – К.: ТОВ «Всеукраїнський інститут права і оцінки», 2012. – 314 с.

69. Слободяник Ю. Б. Формування системи державного аудиту в Україні : монографія / Ю. Б. Слободяник. – Суми : ФОП Наталуха А. С., 2014. – 321 с.

70. Сушко Н.І. Реалізація реформи бухгалтерського обліку в державному секторі // Державний бухгалтер і аудитор. – №1. – 2012. – С. 11–17

71. Трайтлі В. Ю. Контроль якості державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм / В. Ю. Трайтлі // Молодий вчений. – 2015. – № 11(2). – С. 133-137.

72. Шевченко І. О. Обґрунтування показників оцінки рівня розвитку державного фінансового аудита виконання бюджетних програм [Електронне видання] / І. О. Шевченко // Ефективна економіка. – 2017. – № 10. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5812> .

73. Шевченко І. О. Оцінка рівня розвитку державного фінансового аналізу виконання бюджетних програм / І. О. Шевченко // Сталий розвиток економіки. – 2017. – № 4. – С. 131– 137.

74. Dikan L. The development of a typology of state audit in the international and national practice / L. Dikan, I. Shevchenko // Економіка розвитку. – 2016. – № 3 (79). – С. 34–40.

75. Minh Le, T., Brumby, J. Rajaram, A., and Biletska, N., 2013. A Diagnostic Framework for Assessing Public Investment Management. World Bank Working Paper. Washington DC: World Bank Policy Research Working Paper.478

76. OECD. Підтримання темпу процесу децентралізації в Україні. Париж: OECD Publishing, 2018. 349 с. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264301481-uk>

77. Shevchenko I. O. The budget program: economic content and practice of implementation / I. O. Shevchenko // Baltic journal of economic studies. – 2017. – Vol. 3. – No. 4. – P. 294–301.

78. Shevchenko I. O. Theoretical principles of state financial audit of budget programs / I. O. Shevchenko // Матеріали за X-а Міжнародна научна практична конференція «Будещето въпроси от света на науката – 2014» X. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2015. – С. 340 – 343.

ДОДАТКИ

